

Sygn. akt I ACa 310/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Gawinek

Sędziowie: SA Mirosława Gołuńska

SA Agnieszka Sołtyka (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Magdalena Stachera

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2014 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa B. F., J. F. , P. F. i I. F.

przeciwko Skarbowi Państwa - Marszałkowi Województwa (...) i Gminie G.

o ustalenie prawa własności

na skutek apelacji powodów i pozwanego Skarbu Państwa - Marszałka Województwa (...)

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 30 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 478/10

I. zmienia zaskarżony wyrok:

- 1. w punkcie trzecim w ten sposób, że ustala, że powodom: B. F. i I. F., P. F., J. F., jako współużytkownikom wieczystym zabudowanej nieruchomości gruntowej, położonej w G. przy ulicy (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...) w udziałach wynoszących dla B. F. i I. F. - łącznie 1/3 część na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, P. F. - 1/3 część, J. F. - 1/3 część, przysługuje prawo własności jazu stałego wpisanego w księdze środków trwałych M. pod numerem (...) i oznaczonego jako „jaz przelotowy betonowy o długości 36,5 m; wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku" - jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym zabudowanej nieruchomości gruntowej, położonej w G. przy ulicy (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...);**
- 2. w punkcie czwartym w ten sposób, że ustala, że powodom: B. F. i I. F., P. F., J. F. w udziałach wynoszących dla B. F. i I. F. - łącznie 1/3 część na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, P. F. - 1/3 część, J. F. - 1/3 część, przysługuje prawo własności urządzenia wodnego w postaci jazu zastawkowego wpisanego w księdze środków trwałych M. pod numerem (...) i oznaczonego jako „jaz zastawkowy kamienny; zastawy drewniane, długość 9 m; wysokość spiętrzenia wody 2,5 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku" - położonego na tzw. Kanale U., na działkach (...) w G., wchodzącego w skład węzła wodnego „ M.”,**
- 3. w punkcie piątym w ten sposób, że zasądza od pozwanego Skarbu Państwa -Marszałka Województwa (...) na rzecz powodów B. F., J. F., P. F. i I. F. solidarnie kwotę 20.768 (dwadzieścia tysięcy siedemset sześćdziesiąt osiem) złotych tytułem kosztów procesu,**

II. *oddala apelację pozwanego,*

III. *zasądza od pozwanego Skarbu Państwa - Marszałka Województwa (...) na rzecz powodów solidarnie kwotę 15.800 (piętnaście tysięcy osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.*

SSA M. Gołuńska SSA M. Gawinek SSA A Sołtyka

Sygn. akt I ACa 310/14

UZASADNIENIE

Powodowie I. F., B. F., J. F. oraz P. F., ostatecznie precyzując żądanie, domagali się ustalenia, że przysługuje im prawo własności urządzeń hydrotechnicznych położonych na rzece R. i wchodzących w skład węzła wodnego M. oznaczonych jako:

1. jaz zastawkowy betonowy, zastawy drewniane, długość 12,20 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku; wpisany w księgę środków trwałych urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...);
2. jaz przelotowy betonowy o długości 36,5 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany w księgę środków trwałych i urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...);
3. jaz zastawkowy betonowy, zastawy drewniane, długość 10 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany w księgę środków trwałych urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...);
4. jaz zastawkowy kamienny, zastawy drewniane, długość 9 m, wysokość spiętrzenia wody 2,5 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany w księgę środków trwałych urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...).

Nadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz solidarnie kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że po zapoznaniu się w dniu 28 października 2003 roku z ogłoszeniem Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. w upadłości o ogłoszeniu nieograniczonego pisemnego przetargu na sprzedaż z wolnej ręki M. — nieruchomości budynkowej zlokalizowanej w G. przy ul. (...), położonej na działkach gruntu (...), (...), (...) i (...) wpisanej w KW (...) Sądu Rejonowego w Gryficach z prawem użytkowania wieczystego gruntu, budynkami i budowlami przystąpili do tego przetargu składając ofertę nabycia nieruchomości M. za kwotę 930.000 złotych. Powodowie wskazali, że przed złożeniem oferty zapoznali się za szczegółowym regulaminem sprzedaży nieruchomości wchodzących w skład masy upadłości (...) w G., który określał zasady sprzedaży nieruchomości wymienionych w ogłoszeniu przetargu, w tym M. wraz ze środkami trwałymi i wyposażeniem znajdującym się na terenie nieruchomości, ujętymi w operacie szacunkowym poszczególnych nieruchomości sporządzonym przez uprawnionego rzeczoznawcę majątkowego, jak również zapoznali się z operatem szacunkowym środków trwałych M. sporządzonym przez biegłego rzeczoznawcę W. G. oraz księgą środków trwałych M.. Powodowie podali, że w operacie szacunkowym biegły umieścił i wycenił cztery jazy wpisane w księgę środków trwałych upadłego pod numerami (...)- (...) opisane szczegółowo w petitum pozwu. Według powodów - ujawnione w operacie szacunkowym środki trwałe w postaci 4 jazów były zgodne z wpisami tych środków trwałych w księdze środków trwałych M., a nadto przedmiotowe jazy stanowią części składowe młyna, bez których prowadzenie działalności wykorzystywania energii wodnej i jej przetwarzania na energię elektryczną nie jest możliwe. Powodowie wskazali, iż przystąpili do przetargu mając pewność, że przedmiotem sprzedaży są także sporne jazy stanowiące urządzenia hydrotechniczne węzła wodnego przynależącego do nieruchomości M..

Powodowie podali, iż jazy miały być podstawą do prowadzenia działalności gospodarczej pozyskiwania energii elektrycznej za pomocą wykorzystywania energii wodnej. Strona powodowa wskazała, że w dniu 18 grudnia 2003 roku strony zawarły akt notarialny sprzedaży przedmiotowej nieruchomości, do którego syndyk przedłożyła między innymi decyzję Wojewody (...) z dnia 15 kwietnia 1993 roku oraz zarządzenie tegoż Wojewody z dnia 27 czerwca 1991 roku. Według powodów - z dokumentów tych wynikało, że utworzone w 1991 roku upadłe przedsiębiorstwo nabyło z mocy prawa z dniem 5 grudnia 1990 roku nieodpłatnie własność między innymi 4 jazów – w tym 3 jazów zastawkowych i jednego przelotowego, które wpisano w księgę środków trwałych M. i umieszczono z wyceną w operacie szacunkowym, który był także okazany przez stronę pozwaną przy sporządzaniu aktu notarialnego. Z tych dokumentów wynikało, że przedmiotowe jazy były własnością upadłego i syndyk sprzedaje je jako środki trwałe za cenę wynikającą z operatu szacunkowego na rzecz powodów.

Powodowie podnieśli, że po całkowitym sfinalizowaniu zakupu nieruchomości przez stronę powodową protokołem z dnia 23 grudnia 2003 roku przyjęli oni od pozwanego nabytą nieruchomość wraz z budynkami, budowlami, ruchomościami i środkami trwałymi, w tym także przedmiotowymi jazami, znajdującymi się przy M. - jako ich właściciele, a po przejściu nieruchomości wystąpili o uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego na wykorzystywanie wężła wodnego, w którego skład wchodziły sporne jazy w celu piętrzenia wody. W trakcie załatwiania formalności związanych z tym wnioskiem organy i urzędy między innymi Starostwo Powiatowe w G., (...) Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w S. zaczęły kwestionować prawo własności jazów nabytych przez powodów z uwagi na to, że w treści aktu notarialnego z dnia 18 grudnia 2003 roku brak jest wyraźnych zapisów o nabyciu tych jazów przez powodów.

Pozwany Skarb Państwa – Marszałek Województwa (...) w odpowiedzi na pozew i w dalszych pismach procesowych wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany zaprzeczył, jakoby jazy objęte pozwem położone były na działkach gruntu nr (...) i były objęte księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Gryficach. Pozwany podkreślił, że z treści opinii biegłego sądowego M. R. wynika, że jazy objęte pozwem są urządzeniami melioracji podstawowych i są położone na działkach numer (...), obręb (...) G. oraz numer (...) i numer (...), obręb (...) G.. Jedyne jaz wskazany w punkcie 4 pozwu położony jest na działce powodów oznaczonej nr (...), obręb (...) G., przy czym jaz ten nie jest wpisany do książki obiektu budowlanego prowadzonej przez pozwanego. Poza tym pozwany podniósł, że poniósł nakłady na odbudowę jazów wskazanych w punkcie 1 i 3 pozwu, co nastąpiło w ramach realizacji inwestycji „(...)”. Odnośnie umowy sprzedaży z 18 grudnia 2003 roku pozwany wskazał, że w § 1 w związku z § 5 aktu notarialnego jednoznacznie został określony przedmiot sprzedaży i nie wymieniono tam jazów. Pozwany podkreślił, że wbrew twierdzeniom powodów urządzenia wodne, jakimi są sporne jazy nie są też częścią składową gruntów nabytych przez powodów, co wynika z art. 9 ust. 1 pkt 19 oraz art. 9 ust. 2 ustawy z 18 lipca 2001 roku - Prawo wodne. Zdaniem pozwanego jazy te, jako urządzenia piętrzące w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt 19 Prawa wodnego są zaliczane do urządzeń melioracji podstawowych i jako takie są własnością Skarbu Państwa,

Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z 28 października 2013 roku wezwał do udziału w sprawie po stronie pozwanej Gminę G..

Pozwana Gmina G. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa. Według pozwanej – nie przysługuje jej legitymacja procesowa, albowiem nie kwestionowała nigdy żadnych praw powodów do spornych urządzeń wodnych.

Wyrokiem z dnia 30 grudnia 2013 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie ustalił, że powodom: B. F. i I. F., P. F., J. F., jako współużytkownikom wieczystym nieruchomości gruntowych, położonych w G. przy ulicy (...), oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki numer (...) w udziałach wynoszących dla B. F. i I. F. - łącznie 1/3 część na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, P. F. - 1/3 część, J. F. - 1/3 część, przysługuje prawo własności: urządzenia wodnego w postaci jazu zastawkowego betonowego wpisanego w księgę środków trwałych M. pod numerem (...) i oznaczonego jako „jaz zastawkowy betonowy; zastawy drewniane, długość 12,20 m; wysokość spiętrzenia wody 2,3

m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku” - jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym nieruchomości gruntowych, położonych w G. przy ulicy (...), oznaczonych w ewidencji gruntów jako działka numer (...) oraz urządzenia wodnego w postaci wlotu wody na turbiny z urządzeniami awaryjnego i remontowego zamykania wlotu wpisanych w księdze środków trwałych M. pod numerem (...) i oznaczonego jako „jaz zastawkowy betonowy, długość 10 m; wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku” - jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym nieruchomości gruntowej, położonej w G. przy ulicy (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...); ustalił, że powodom: B. F. i I. F., P. F., J. F., jako współużytkownikom wieczystym nieruchomości gruntowej, położonej w G. przy ulicy (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...) w udziałach wynoszących dla B. F. i I. F. - łącznie 1/3 część na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, P. F. - 1/3 część, J. F. - 1/3 część, przysługuje udział w 1/2 części w prawie własności jazu stałego wpisanego w księdze środków trwałych M. pod numerem (...) i oznaczonego jako „jaz przelotowy betonowy o długości 36,5 m; wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku” - jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym nieruchomości gruntowej, położonej w G. przy ulicy (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...); oddalił powództwo w pozostałej części oraz zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Na końcu pierwszej dekady XX wieku ukształtował się następujący układ topograficzny związany z przepływem rzeki R. przed miejscowość G.. Rzeka ta przepływa przez miasto dwoma odnogami: lewą zwaną Kanałem M., a prawą zwaną Kanałem U.. W 1909 roku został wybudowany węzeł wodny na rzece R. w G. i M.. W skład węzła wchodzi: koryta rzeczne, to jest Kanał M. i Kanał U. [odnogi rzeki R. w G.], rzeka R., jazy piętrzące wodę na tych korytach: w tym dwa ruchome, jeden stały, dwa wloty wody na turbiny oraz przepływka dla ryb usytuowana przy prawym przyczółku jazu stałego. W jazach wyodrębnić można część stałą – próg, przyczółki, ewentualnie też filary [gdzie jest wiele przeseł] oraz część ruchomą [zamknięcia regulujące].

Na lewym brzegu Kanału M. zlokalizowany jest młyn. Na jego południowej stronie znajduje się wlot do turbin wodnych, a na północnej swobodny wylot do Kanału M.. Wlot składa się (patrząc zgodnie z kierunkiem przepływu wody) z: kładki dla komunikacji osób obsługi do usuwania dużych pływających obiektów, kruszenia lodu, czy zakładania zamknięć remontowych; konstrukcji stalowej umożliwiającej zamontowanie w 6 przęsłach o szerokości 1,5 metrów zamknięć remontowych (szandorów) drewnianych, zmagazynowanych poza obiektem; kraty stalowej chroniącej turbiny przed pływającymi lub wleczonymi przez wodę elementami, zamontowanymi na ścianie młyna dwoma zasuwami drewnianymi podnoszonymi przy pomocy metalowych urządzeń, z ręcznymi mechanizmami wyciągowymi, mające za cel bezpośrednie wprowadzanie wody do komór, gdzie zainstalowane są turbiny wodne.

W przekroju rzeki, gdzie na lewym brzegu znajduje się młyn, a na prawym brzegu magazyn - Kanał M. przegrodzony jest jazem ruchomym. Jaz przed ostatnią przebudową posiadał 4 przęsła o rozpiętości od 2,6 metra do 3,2 metra rozgrodzone metalowymi filarami zwieńczonymi metalową konstrukcją poziomą opartą na ścianach młyna i magazynu, które pełnią rolę przyczółków jazu. Na konstrukcji tej zamontowano urządzenia wyciągowe dla drewnianych zasuw, przed jazem wybudowano kładkę dla obsługi jazu.

Powyżej wyżej wymienionego jazu na prawym brzegu Kanału M., a lewym brzegu Kanału U. znajduje się siłownia energetyczna, z wlotem od strony Kanału M. zamknięta poziomą drewnianą zasuwą dwudzielną obrotową szerokości 2,4 metrów. Jest to konstrukcja nietypowa.

Do obiektu w górę rzeki przylega jaz stały przelewowy o długości 36,6 metra i o rzędnej progu 13,9 metra nad poziomem morza z nadbudowaną listwą wzdłuż na wysokości 10 cm, umożliwiającą piętrzenie do 14,0 metrów nad poziomem morza. Na prawym przyczółku jazu pierwotnie istniała prawdopodobnie przepływowa turbina wodna, a w roku 1992 wybudowano w tym miejscu przepławkę dla ryb, przez którą przelewa się nieznaczna ilość wody, dla umożliwienia migracji ryb łososiowatych w górę rzeki.

Bezpośrednio za rozwidleniem rzeki na jej prawej odnodze - Kanale U. zbudowano jaz ruchomy trójprzęsłowy (przed ostatnią przebudowa) o świetle około 2 x 2 m + 3 m, z filarem jednym ceglany, drugim prawdopodobnie metalowym

i ceglanymi przechodzącymi w kamienne przyczółkami, zamykanymi zastawkami drewnianymi. Jaz jest wyposażony w kładkę służącą dla jego obsługi i ruchu pieszych

Jaz przelewowy działa jak bezpiecznik. W sytuacji, gdy z góry rzeki napływa więcej wody, niż mogą "przełknąć" turbiny wodne przepławka dla ryb, jaz w sposób automatyczny zrzuca nadwyżki wody do Kanału U..

Jazy ruchome w trakcie normalnej eksploatacji obiektu służą do wytworzenia piętrzenia [zasuwy opuszczane] i zrzutu w sposób kontrolowany płynących zanieczyszczeń, lodu i śryżu oraz regulacji przepływów w rzece [zasuwy podnoszone]. W czasie przepuszczania wielkich wód jazy są stopniowo otwierane [zasuwy podnoszone], chroniąc przed podtopieniami dolne stanowisko. Gdy wszystkie zasuwy są podniesione, a dopływ wody się zwiększa, zbiornik wodny przestaje spełniać swoje funkcje, bo nie można już kierować poziomem wody w górnym stanowisku. Wtedy wloty na turbiny wodne należy zamknąć, a płynące rzeką wody zostają w całości podporządkowane lokalnym instrukcjom powodziowym.

Wlot do turbin ma zadanie doprowadzić pozbawioną zanieczyszczeń wodę do turbin, szybkie odcięcie dopływu wody na wypadek awarii turbiny, aparatu kierowniczego czy generatora, szybkiego remontu krat czy systemu zasuw "odcinających" komorę turbin.

Jazy są budowlami hydrotechnicznymi. Węzeł wodny, w tym opisane wyżej jazy, wybudowane zostały i były wykorzystywane wyłącznie dla potrzeb energetycznych. Powyższe urządzenia nie stanowią urządzeń melioracji podstawowej, nie służą ochronie przeciwpowodziowej, gdyż przy ich użyciu nie da się regulować poziomu wody. Poza tym w stanach zagrożenia, zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, wszystkie jazy mają być otwarte, gdyż zwiększają niebezpieczeństwo powodziowe.

Wyżej wymienione urządzenia hydrotechniczne były wykorzystywane w ramach działalności prowadzonej przez (...)Przedsiębiorstwo (...) w S., służąc produkcji w M..

Dnia 27 czerwca 1991 roku Wojewoda (...) wydał zarządzenie w sprawie utworzenia z dniem 1 lipca 1991 roku przedsiębiorstwa państwowego - Przedsiębiorstwa (...) w G., na bazie techniczno – ekonomicznej części obiektów wchodzących w skład (...) Przedsiębiorstwa (...) w S..

Ostateczną decyzją z dnia 15 kwietnia 1993 roku Wojewoda (...) stwierdził nabycie przez (...) Zakłady (...) w S. z mocy prawa z dniem 5 grudnia 1990 roku prawa użytkowania wieczystego gruntu o powierzchni 25449 m⁽²⁾ składającego się z działek numer (...) oraz nabycie nieodpłatnie prawa własności wymienionych w tej decyzji obiektów, w tym na działce numer (...) urządzeń terenu w postaci 3 jazów zastawkowych i jednego przelotowego.

Przedsiębiorstwo (...) G. było użytkownikiem wieczystym nieruchomości gruntowych położonych w G. przy ulicy (...), oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki numer (...) oraz właścicielem położonych na tych nieruchomościach gruntowych budynków i urządzeń, dla których prowadzona była księga wieczysta przez Sąd Rejonowy w Gryficach Kw nr (...).

W księdze środków trwałych Przedsiębiorstwa (...) G. były wpisane między innymi następujące objekty:

- pod numerem (...) - jaz ruchomy na Kanale M. po przebudowie w drugiej połowie pierwszej dekady i początku drugiej dekady XXI wieku, jaz trójprzęsłowy z zasuwami dwudzielnymi,
- pod numerem (...) - jaz ruchomy na Kanale U. po przebudowie w drugiej połowie pierwszej dekady i początku drugiej dekady XXI wieku, jaz dwuprzęsłowy z zasuwami dwudzielnymi,
- pod numerem (...) - jaz przelewowy między utworzonym na Kanale M. zbiorniku wodnym a Kanałem U.,
- pod numerem (...) - wlot do turbin młyna na lewym brzegu Kanału M..

Decyzją z dnia 9 czerwca 1998 roku Urząd Wojewódzki w S. udzielił Przedsiębiorstwu (...) w zarządzie komisarycznym w G. pozwolenia wodno-prawnego na piętrzenie wód rzeki R. poprzez jaz zlokalizowany na Kanale M. w km 42+100 oraz zobowiązał ten podmiot do wykonania remontu urządzeń hydrotechnicznych w postaci jazu ruchomego na R., jazu stałego - przelewu, jazu ruchomego na Kanale M., wlotu na turbiny, brzegu oporowego lewego i prawego R. w km 42+060, brzegu oporowego prawego Kanału M. od km 42+180 do km 42+200;

Prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Szczecinie w sprawie o sygn. akt XIII U 72/03 z dnia 3 czerwca 2003 roku ogłoszono upadłość Przedsiębiorstwa (...) w zarządzie komisarycznym w G..

Dnia 28 października 2003 roku w gazecie „R.” zostało opublikowane ogłoszenie o nieograniczonym, pisemnym przetargu ofertowym na sprzedaż z wolnej ręki następującej nieruchomości „M. – nieruchomość budynkowa zlokalizowana w G. przy ul. (...) – działka gruntu nr (...) (KW (...)) o łącznej powierzchni 5,979 m⁽²⁾, oddane w użytkowanie wieczyste do dnia 05 grudnia 2089 roku i stanowiące odrębny przedmiot własności budynki i budowle”.

Przetarg odbył na zasadach określonych w regulaminie sprzedaży nieruchomości wchodzących w skład masy upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G.. Regulamin ten określał przedmiot sprzedaży, wskazując, że są nimi wymieniony w nim nieruchomości, których cena została ustalona w oparciu o operaty szacunkowe wykonane przez rzeczoznawcę majątkowego W. G.". Do tych nieruchomości został zaliczony między innymi: "M. - nieruchomość budynkowa zlokalizowana w G. przy ulicy (...) - działka gruntu nr (...) [KW (...)] o łącznej powierzchni 5979 m⁽²⁾ oddane w użytkowanie wieczyste do 5 grudnia 2089 roku i stanowiące odrębny przedmiot własności budynki i budowle o cenie oszacowania 825.000 złotych",

Zgodnie z operatem szacunkowym W. G. z 15 lipca 2003 roku wartość nieruchomości budynkowej „M.” położonej na działkach nr (...) oraz prawa użytkowania wieczystego wyżej wymienionego gruntu wynosiła łącznie 825.000 złotych. W tym operacie, w jego tabeli nr 1 „Wycena środków trwałych będących na stanie Przedsiębiorstwa (...) w G. w upadłości [...]” biegły wskazał:

- jaz zastawkowy, pozycja 2311 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku,
- jaz przelotowy, pozycja 2312 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku,
- jaz zastawowy, pozycja 2313 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku,
- jaz zastawowy, pozycja 2314 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku.

W piśmie z dnia 10 listopada 2003 roku powodowie złożyli ofertę nabycia "M. - nieruchomości zlokalizowanej w G. przy ulicy (...) - działka gruntu (...), (...), (...), (...) [...] oddanej w użytkowanie wieczyste do 5 grudnia 2089 roku i stanowiące odrębny przedmiot własności budynki i budowle"

W dniu 18 grudnia 2003 roku powodowie zawarli z Syndykiem Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. w upadłości w formie aktu notarialnego umowę sprzedaży.

W § 1 umowy z dnia 18 grudnia 2003 roku wskazano, że Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. przedłożył odpis księgi wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Gryficach Kw nr (...), z którego wynikało, że użytkowanie wieczyste gruntu, będącego własnością Skarbu Państwa, położonego w G. przy ul. (...), gmina i powiat G., woj. (...), w skład której wchodzi działka nr (...) o łącznym obszarze 5.979 m⁽²⁾, obręb (...); dla której Sąd Rejonowy w Gryficach prowadzi księgę wieczystą nr (...) wpisane jest na rzecz Przedsiębiorstwa (...) w G., użytkowanie wpisane było do 5 grudnia 2089 roku. Z użytkowaniem wieczystym wyżej wymienionego gruntu związana jest własność budynków, stanowiących odrębne od gruntu nieruchomości: dwóch gospodarczych, magazynu, portierni, mieszkalnego, młyna, administracyjnego, magazynu i warsztatu. Syndyk nadto oświadczył między innymi, że:

- na nieruchomości znajduje się nadto wiata stalowa, ogrodzenie, drogi i place, zaś powyższy, ujawniony w księdze stan odpowiadał stanowi rzeczywistemu.

- wyżej wymienione prawa Przedsiębiorstwo (...) w G. nabyło w trybie ustawy z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości oraz na podstawie zarządzenia Wojewody (...) z dnia 27 czerwca 1991 roku oraz decyzji Wojewody (...) z dnia 15 kwietnia 1993 roku; działka nr (...) uległa podziałowi fizycznemu na działki nr (...).

Przy zawieraniu umowy z dnia 18 grudnia 2003 roku strony przedłożyły między innymi:

- prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w Szczecinie w sprawie o sygn akt XIII U 72/03 z dnia 3 czerwca 2003 roku o ogłoszeniu upadłości Przedsiębiorstwa (...) w zarządzie komisarycznym w G.;

- ogłoszenie o nieograniczonym, pisemnym przetargu ofertowym na sprzedaż z wolnej ręki nieruchomości budynkowej „M.” opublikowanej 28 października 2003 roku w gazecie „R.”,

- ofertę nabycia nieruchomości „M.” złożoną przez kupujących w dniu 10 listopada 2003 roku i protokół posiedzenia z 19 listopada 2003 roku z otwarcia ofert, stwierdzający, że oferta wyżej wymienionych kupujących jest najwyższa,

- operat szacunkowy sporządzony przez rzeczoznawcę majątkowego W. G. z 15 lipca 2003 roku;

- regulamin sprzedaży nieruchomości wchodzących w skład masy upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G., stanowiący załącznik nr 2 do tej umowy.

W § 5 powyższej umowy Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. oświadczył, że sprzedaje małżonkom I. i B. F., J. F. i P. F. na współwłasność - po dokonanej podziale - użytkowanie wieczyste działek nr (...) oraz działkę nr (...) wraz z własnością posadowionych na nich budynków i budowli, opisanych szczegółowo w § 1 aktu. I. F. i B. F. oświadczyli, że udział wynoszący 1/3 część w wyżej opisanych prawach kupują i że nabycia dokonują z majątku dorobkowego, a w ich małżeństwie obowiązuje wspólność ustawowa. J. F. i P. F. oświadczyli, że udziały wynoszące po 1/3 część w wyżej opisanych prawach kupują oraz że są stanu wolnego. W § 6 powyższej umowy strony ustaliły cenę sprzedaży na kwotę 930.000 złotych, w tym cenę udziałów po 1/3 na kwoty po 310.000 złotych.

Powodowie zawierając umowę sprzedaży byli przekonani, że przedmiotem sprzedaży są także urządzenia wodne – cztery jazy zlokalizowane na rzece R. w G. i jej odnogach – Kanale M. i U.

W dniu 23 grudnia 2003 roku powodowie przejęli od Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. nabytą nieruchomość wraz z budynkami, budowlami, ruchomościami i środkami trwałymi, znajdującymi się przy M.. Z powyższej czynności został sporządzony protokół, w którym odwołano się do operatu szacunkowego sporządzonego przez rzeczoznawcę majątkowego W. G. z 15 lipca 2003 roku; sprawdzając istnienie składników z powyższej wyceny w terenie. W konsekwencji tego stwierdzono między innymi brak przekładni wyciągowej do poruszania zastawy w jazie umieszczonym w tej wycenie pod pozycją 15. Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. zobowiązał się wówczas do jej dostarczenia kupującym do 31 grudnia 2003 roku.

Po przejęciu nieruchomości pomiędzy powodami a Syndykiem Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. oraz (...) Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych w S. powstał spór co do prawa własności jazów wchodzących w skład węzła wodnego na rzece R. w G..

W piśmie z dnia 16 czerwca 2004 roku Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. w odpowiedzi na wcześniejsze pisma powodów poinformował ich, że zgodnie z ustaleniami rzeczoznawcy W. G. sporządzającego wycenę nieruchomości budynkowej – „M.” - ujawnione w operacie szacunkowym jazy o numerach inwentarzowych: (...), (...), (...), (...) stanowią jeden jaz posadowiony na terenie działki nr (...) z obrębu (...) G., zaś ich rozbiecia na odrębne jazy dokonano ze względów praktycznych przy sporządzaniu oszacowania. Rzeczoznawca jednocześnie wskazał, iż

urządzenia hydrotechniczne na działkach numer (...) nie były przedmiotem uwłaszczenia na rzecz Przedsiębiorstwa (...) w G., co wynika z prawomocnej decyzji Wojewody (...).

W dniu 24 marca 2005 roku Marszałek Województwa (...) jako właściciel zawarł z B. F. oraz P. F. – użytkownikami umowę użytkowania, na mocy której Marszałek Województwa (...) przekazał im w użytkowanie grunt pokryty wodami stanowiącymi własność Skarbu Państwa tj.:

1/ Kanał U. – jaz – km cieku 42+100 położonych w obrębie G. i oznaczonych jako działka nr (...) o powierzchni 132,0 m²,

2/ Kanał M. – jaz – km cieku 42+100 położonych w obrębie Miasto G., oznaczonych jako działka nr (...) o powierzchni 110,0 m²,

3/ Rzeka R. – jaz – km cieku 42 + 100 położonych w obrębie Miasto G. i oznaczonych jako działka nr (...) o powierzchni 324,0 m².

- w celu realizacji przedsięwzięcia związanego z energetyką wodną.

Zgodnie z § 6 ust. 2 umowy użytkowania użytkownik był zobowiązany do zapewnienia dostępu do wód, na potrzeby wykonywania robót związanych z utrzymywaniem wód oraz dla ustanowienia urządzeń pomiarowych.

Powodowie w dniu 3 kwietnia 2007 roku wnieśli pozew do Sądu Rejonowego w Gryficach przeciwko Syndykowi Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. domagając się ustalenia, że na podstawie umowy sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 18 grudnia 2003 roku w S. w Kancelarii Notarialnej Notariusz H. P., Rep. A nr (...) roku nabyli nieruchomością budynkową „M.” zlokalizowaną w G. przy ul. (...) na działkach gruntu nr (...) wpisaną w KW (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych w G. z prawem użytkowania wieczystego gruntu, budynkami i budowlami posadowionymi na opisanych wyżej działkach, ruchomościami stanowiącymi ich wyposażenie oraz środkami trwałymi wymienionymi w operacie szacunkowym z dnia 15 lipca 2003 roku, w szczególności zaś nabyli na własność stanowiące urządzenia hydrotechniczne węzła wodnego M.:

- jaz zastawkowy betonowy, zastawy drewniane, długość 12,20 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku; wpisany w księgę środków trwałych urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...);

- jaz przelotowy betonowy o długości 36,5 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany w księgę środków trwałych i urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...);

- jaz zastawkowy betonowy, zastawy drewniane, długość 10 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany w księgę środków trwałych urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...);

- jaz zastawkowy kamienny, zastawy drewniane, długość 9 m, wysokość spiętrzenia wody 2,5 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany w księgę środków trwałych urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...).

Sąd Rejonowy w Gryficach prawomocnym postanowieniem z dnia 18 sierpnia 2008 roku w sprawie o sygn. akt I C 79/07 umorzył postępowanie w powyższej sprawie z uwagi na wykreślenie z rejestru Przedsiębiorstwa (...) w G..

Decyzją z dnia 25 czerwca 2003 roku (...) Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego w S. nakazał (...) Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych w S., Terenowy Oddział w G. usunięcie występujących nieprawidłowości określonych w ekspertyzie „stanu technicznego istniejących budowli hydrotechnicznych” poprzez wykonanie pod nadzorem osoby posiadającej stosowne uprawnienia budowlane na obiektach oznaczonych jako jaz na Kanale M. rzeki R. w km 42+100

zlokalizowany na działce nr (...), obręb (...) G. i mur oporowy na lewym brzegu Kanału M. rzeki R. przy wylocie z komory turbin, na działce numer (...) z uwagi na ich bardzo zły stan techniczny.

Decyzją z 3 listopada 2003 roku (...) Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego w S. nakazał Gminie G. usunięcie występujących nieprawidłowości, określonych w ekspertyzie „stanu technicznego istniejących budowli hydrotechnicznych” poprzez wykonanie pod nadzorem osoby posiadającej stosowne uprawnienia, robót budowlanych likwidujących uszkodzenia na obiekcie: Jaz na Kanale U. rzeki R. – zlokalizowany na działce nr (...), obręb (...) G. z uwagi na jego bardzo zły stan techniczny.

Decyzją z dnia 5 kwietnia 2004 roku Starosta Powiatu (...) udzielił (...) Zarządowi Melioracji i Urzędzeń Wodnych w S. pozwolenia wodno-prawnego na przebudowę jazu młyńskiego usytuowanego na działce numer (...) obręb G. miasto (...) i wykonanie nowej przepławki na lewym brzegu progu stałego węzła wodnego w G..

Decyzją z dnia 7 czerwca 2010 roku Wojewoda (...), po rozpoznaniu wniosku (...) Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w S. z dnia 18 maja 2010 roku stwierdził niezbędność wejścia na teren sąsiednich nieruchomości tj. działek nr (...), obręb G. w celu wykonywania robót nakazanych w decyzji (...) (...)o Inspektora Nadzoru Budowlanego z dnia 25 czerwca 2003 roku.

(...) Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych w S. w latach 2009 – 2010 wykonał inwestycję pod nazwą „(...)”, w ramach której zostały wykonane polegające na modernizacji jazu na kanale M. położonego w G. na działce gruntu numer (...) obręb (...) G.; modernizacji jazu na kanale U. położonego w G. na działce gruntu nr (...) obręb (...) G.. W zakresie jazu na kanale U. prace te polegały na rozebraniu do fundamentów istniejącego jazu i wybudowaniu na jego miejscu nowego jazu o zmienionej ilości zamknięć jazów - mianowicie zamiast trzech zamknięć wykonano dwa. W przypadku jazu na kanale M. doszło do częściowego rozebrania istniejącej konstrukcji, to jest rozebrano stare drewniane zasuw, natomiast pozostawiono całą konstrukcję stalową. Istniejące filary i przyczółki tego jazu zostały obłożone na nowo ceglami.

Jaz oznaczony w księdze środków trwałych M. jako „jaz zastawkowy betonowy, zastawy drewniane, długość 12,20 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, wpisany pod numerem (...)” to w istocie jaz zastawkowy usytuowany na Kanale M. na nieruchomości gruntowej oznaczonej obecnie w ewidencji gruntów jako działka numer (...), z tym że jego przyczółki są połączone – w sposób trwały z budynkami położonymi na nieruchomościach gruntowych oznaczonych obecnie w ewidencji gruntów jako działki numer (...). Również konstrukcja nadwodna jazu, czyli belki stalowe, wchodzi w ściany powyższych budynków. Jaz ten istnieje niezmiennie od 1909 roku, z tym że w wyniku prowadzonych robót w latach 2009 – 2010 rozebrano zamknięcia jazu i obok zbudowano nowy jaz, który wykorzystuje stary.

Jaz oznaczony w księdze środków trwałych M. jako „jaz przelotowy betonowy o długości 36,5 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany pod numerem (...)” to jaz stały - próg piętrzący wodę bez możliwości regulacji położenia zwierciadła wody i wielkości przepływu, znajdujący się na nieruchomościach gruntowych pokrytych wodami płynącymi oznaczonych obecnie w ewidencji gruntów jako działki numer (...), z tym że jego przyczółki są połączone w sposób trwały z budynkiem położonym na nieruchomości gruntowej oznaczonej obecnie jako działka numer (...) (przyczółek lewy) i na nieruchomości gruntowej oznaczonej obecnie jako działka numer (...) (przyczółek prawy).

Jaz oznaczony w księdze środków trwałych M. jako „jaz zastawkowy betonowy, zastawy drewniane, długość 10 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, wpisany pod numerem (...)” jest to wlot na turbiny z częścią, gdzie usytuowane są zamknięcia remontowe lub awaryjne. Znajduje się on w całości na nieruchomości gruntowej oznaczonej obecnie w ewidencji gruntów jako działka numer (...).

Jaz oznaczony w księdze środków trwałych M. jako „jaz zastawkowy kamienny, zastawy drewniane, długość 9 m, wysokość spiętrzenia wody 2,5 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany pod numerem (...)” jest to jaz dwuprzęsłowy z zasuwami położony na nieruchomościach gruntowych oznaczonych obecnie w ewidencji gruntów

jako działki numer (...) [pokrytych wodami płynącymi], z tym że jego przyczółki położone są na nieruchomościach gruntowych oznaczonych obecnie jako działki numer (...).

Nieruchomości gruntowe położone w G. oznaczone w ewidencji gruntów jako działki numer (...) stanowią własność Skarbu Państwa i przedmiot użytkowania wieczystego powodów I. F. i B. F. w udziale 1/3 części na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej, J. F. w udziale 1/3 części i P. F. w udziale 1/3 części, którzy są także właścicielami zabudowań i budowli posadowionych na tych nieruchomościach.

Nieruchomości gruntowe położone w G. oznaczone w ewidencji gruntów jako działki numer (...) są pokryte wodami płynącymi rzeki R.. Stanowią one własność Skarbu Państwa.

Decyzją z dnia 10 kwietnia 2009 roku Starosta (...) stwierdził, że wody rzeki R. oraz grunty pokryte wodami tej rzeki, położone w obrębie (...) miasta G., Gminy G., oznaczone ewidencyjnie jako działka o numerze (...) o powierzchni 1,7785 ha, stanowiące własność Skarbu Państwa, z dniem 30 lipca 2005 roku przeszły w trwały zarząd Marszałka Województwa (...).

Decyzją z dnia 10 kwietnia 2009 roku Starosta (...) stwierdził, że wody rzeki R. oraz grunty pokryte wodami tej rzeki, położone w obrębie (...) miasta G., gm. G., oznaczone ewidencyjnie jako działka o numerze (...) o powierzchni 8,5503 ha, stanowiące własność Skarbu Państwa z dniem 30 lipca 2005 roku przeszły w trwały zarząd Marszałka Województwa (...).

Decyzją z dnia 13 grudnia 2010 roku Starosta (...) stwierdził, że wody rzeki R. oraz grunty pokryte wodami tej rzeki, położone w obrębie (...) miasta G., gm. G., oznaczone ewidencyjnie jako działka o numerze (...) o powierzchni 0,0069 ha, objęte księgą wieczystą Kw (...), stanowiące własność Skarbu Państwa, we władaniu (...) Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w S. z dniem 30 lipca 2005 roku przeszły w trwały zarząd Marszałka Województwa (...).

Nieruchomość położona w G. oznaczona w ewidencji gruntów jako działka numer (...) stanowi własność Gminy G..

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że powództwo okazało się częściowo zasadne, a podstawę prawną żądania pozwu stanowił art. 189 k.p.c.

Sąd stwierdził, że żądanie pozwu zmierza do ustalenia prawa własności wymienionych w pozwie urządzeń hydrotechnicznych. W ocenie sądu zostało także wykazane, że strona powodowa posiada interes prawny w żądaniu ustalenia prawa własności, gdyż pozwany Skarb Państwa negocjował przysługujące powodom prawo własności urządzeń hydrotechnicznych węzła wodnego M..

Sąd podkreślił, że strona powodowa wyłącznie w drodze powództwa o ustalenie prawa własności tych urządzeń może uzyskać pełną ochronę swych praw, albowiem w opisie nieruchomości zawartym w dziale I księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości gruntowej położonej w G. przy ul. (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działki numer (...) nie zostały wymienione sporne urządzenia.

W ocenie Sądu Okręgowego powodowie mają interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, że są właścicielami urządzeń w postaci jazów opisanych w pozwie, przy czym powództwo to zasadnie zostało skierowane przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa, albowiem to ten podmiot jako właściciel wód płynących i gruntów pod tymi wodami neguje przysługiwanie powodom prawa własności spornych urządzeń hydrotechnicznych. Z kolei legitymacja bierna pozwanej Gminy G. wynikała z faktu, że jeden z jazów posadowionych jest częściowo na nieruchomości gruntowej, której ten pozwany jest właścicielem i w konsekwencji ustalenie prawa własności spornych urządzeń hydrotechnicznych dotyka bezpośrednio sfery interesów powyższego podmiotu.

Sąd wskazał, że sprawy własności wód oraz gruntami pokrytych wodami reguluje ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne, której przepisy zgodnie z art. 7 ust. 1 mają zastosowania do wód śródlądowych i morskich wód wewnętrznych.

Sąd przywołał art. 9 ust. 1 pkt. 19 wyżej wymienionej ustawy i stwierdził, że w sprawie nie stanowiło przedmiotu sporu, że jazy stanowiące przedmiot procesu mają charakter urządzeń wodnych zdefiniowanych w tym przepisie. Znalazło to także potwierdzenie w dowodach z opinii biegłego z zakresu budownictwa hydrotechnicznego oraz opinii instytutu – (...) Uniwersytetu (...) w S..

Sąd zwrócił uwagę, że ustawodawca odróżnia prawo własności wód od prawa własności gruntów pod wodami oraz własność urządzeń wodnych. Stwierdził, że zgodnie z art. 10 ust. 1 Prawa wodnego – wody stanowią własność Skarbu Państwa, innych osób prawnych albo osób fizycznych, z tym, że w myśl art. 10 ust. 1a te same wody – śródlądowe wody powierzchniowe płynące oraz wody podziemne stanowią własność Skarbu Państwa.

Sąd wskazał, że rzeka R., z którą związane są wskazane w pozwie urządzenia hydrotechniczne, należy do śródlądowych wód powierzchniowych płynących w rozumieniu art. 5 ust. 3 pkt. 1 ustawy – Prawo wodne. Oznacza to, że wody płynące rzeki R. stanowią własność Skarbu Państwa.

Na podstawie art. 14 ust. 1 Prawa wodnego przyjął Sąd I instancji, że grunty pokryte powierzchniowymi wodami płynącymi rzeki R., w tym także nieruchomości gruntowe położone w G., oznaczone w ewidencji gruntów jako działki numer (...) stanowią własność Skarbu Państwa.

Rozważając, jak powyższa okoliczność wpływa na prawo własności urządzeń wodnych wykorzystujących wody płynące rzeki R., do których niewątpliwie należą opisane w pozwie jazy stwierdził Sąd meriti, że z przepisów ustawy – Prawo wodne nie wynika wprost, komu przysługuje prawo własności urządzeń wodnych. Jedyne wyjątek dotyczy urządzeń melioracji wodnych podstawowych, które stanowią własność Skarbu Państwa.

W ocenie Sądu Okręgowego w rozpoznawanej sprawie podstawowe znaczenie miało więc ustalenie, czy wymienione w pozwie urządzenia wodne służą regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz na ochronie użytków rolnych przed powodzią. Sąd czyniąc ustalenia w tym zakresie oparł się przede wszystkim na opinii biegłego z zakresu budownictwa hydrotechnicznego oraz opinii instytutu – (...) Uniwersytetu (...) w S..

W ocenie Sądu z powyższych zgodnych opinii wynikało jednoznacznie, że jazy są budowlami hydrotechnicznymi, które zostały wybudowane i były wykorzystywane wyłącznie dla potrzeb energetycznych i tym samym nie stanowią urządzeń melioracji podstawowej, w szczególności nie służą ochronie przeciwpowodziowej, gdyż przy ich użyciu nie da się regulować poziomu wody.

Z powyższych przyczyn w ocenie Sądu Okręgowego do spornych jazów nie miał zastosowania art. 72 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku - Prawo wodne.

Rozważył w związku z tym Sąd, jakie inne przepisy mają zastosowanie do prawa własności powyższych urządzeń hydrotechnicznych. Wskazał, że w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wbrew ogólnej zasadzie prawa cywilnego zawartej w art. 46 k.c. - prawo własności gruntu znajdującego się pod płynącą wodą nie rozciąga się na postawione na nim urządzenia wodne niezbędne do kształtowania zasobów wodnych. Wskazał w tym zakresie Sąd na treść art. 123 § 1a Prawa wodnego i na tej podstawie uznał, że ustawodawca zakładał, iż właścicielem urządzenia wodnego, nie musi być właściciel wody ani właściciel gruntu, na którym zostało ono postawione. Za kluczowy przepis regulujący tę kwestię Sąd uznał art. 139 ust. 2 Prawa wodnego.

Zauważył Sąd, że sporne urządzenia hydrotechniczne zostały wybudowane w 1909 roku i tym samym w sposób oczywisty nie mogły one zostać wybudowane przez powodów na podstawie pozwolenia wodnoprawnego w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku - Prawo wodne. Biorąc pod uwagę datę i miejsce powstania tych urządzeń, uznał, że po drugiej wojnie światowej jako poniemieckie mienie opuszczone stały się one własnością Skarbu Państwa – tym bardziej, że w 1957 roku doszło do ich odbudowy przez przedsiębiorstwo państwowe sprawujące w imieniu Skarbu Państwa zarząd jego mieniem.

Sąd zwrócił także uwagę, że nieruchomości gruntowe położone w G. oznaczone w ewidencji gruntów jako działki numer (...) oraz budynki i urządzenia związane z tym gruntami weszły ostatecznie w skład majątku Przedsiębiorstwa (...) w G.. Wynikało to z decyzji Wojewody (...) z dnia 15 kwietnia 1993 roku, w której stwierdzono nabycie przez (...) Zakłady (...) w S. [poprzednika prawnego Przedsiębiorstwa (...) w G.] z mocy prawa z dniem 5 grudnia 1990 roku prawa użytkowania wieczystego gruntu o powierzchni 25449 m⁽²⁾ składającego się z działek numer (...) oraz nabycie nieodpłatnie prawa własności wymienionych w tej decyzji obiektów, w tym na działce numer (...) urządzeń terenu w postaci 3 jazów zastawkowych i jednego przelotowego. Z treści tej decyzji wyprowadził Sąd I instancji wnioszek, że opisane wyżej urządzenia hydrotechniczne stały się własnością Przedsiębiorstwa (...) w G. jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym nieruchomości gruntowej położonej w G. oznaczonej w ewidencji gruntów jako działki numer (...). Tym samym na podstawie art. 235 § 2 k.c. i art. 50 k.c. prawo własności spornych urządzeń stało się częścią składową prawa użytkowania wieczystego powyższej nieruchomości gruntowej i w konsekwencji mogło być przedmiotem obrotu prawnego jedynie z prawem użytkowania wieczystego.

W związku z tym rozważył Sąd, czy doszło do skutecznego nabycia prawa własności tych urządzeń przez powodów.

Sąd podkreślił, że powodowie są obecnie współużytkownikami wieczystymi nieruchomości gruntowej położonej w G. oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka (...) oraz działki numer (...) [które powstały w wyniku podziału działki numer (...)], a także współwłaścicielami budynków oraz urządzeń posadowionych na tym gruncie. Prawo to nabyli w drodze umowy sprzedaży z dnia 18 grudnia 2003 roku sporządzonej w formie aktu notarialnego zawartej z Syndykiem Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. w upadłości. W ocenie Sądu z dokumentu w postaci wypisu z aktu notarialnego umowy sprzedaży z dnia 18 grudnia 2003 roku wynika jednoznacznie, że przedmiotem sprzedaży było wyłącznie prawo użytkowania wieczystego opisanej wyżej nieruchomości gruntowej oraz związane z użytkowaniem wieczystym prawo własności budynków i urządzeń stanowiących odrębną od gruntu nieruchomość.

Za całkowicie bezzasadne uznał Sąd twierdzenia powodów, że zgodnym zamiarem stron powyższej czynności prawnej było zbycie przedsiębiorstwa czy też zorganizowanej części przedsiębiorstwa pod nazwą „M.”.

W zakresie ustalenia, czy przedmiotem umowy sprzedaży z dnia 18 grudnia 2003 roku było przeniesienie na rzecz powodów także prawa własności spornych urządzeń hydrotechnicznych Sąd wskazał, że w świetle przeprowadzonych dowodów nie budziło wątpliwości, że obie strony umowy działały w przekonaniu, że częścią składową nieruchomości stanowiących przedmiot dokonywanej czynności prawnej są także cztery jazy opisane w pozwie. Zauważył Sąd, że w akcie notarialnym powołano się na dokumenty, w tym na operat szacunkowy sporządzony przez rzeczoznawcę majątkowego W. G. z 15 lipca 2003 roku oraz regulamin sprzedaży nieruchomości wchodzących w skład masy upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G., stanowiący załącznik nr 2 do tej umowy, które wśród części składowych nieruchomości przeznaczonej do zbycia wymieniają cztery jazy, to jest: jaz zastawkowy, pozycja 2311 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku; jaz przelotowy, pozycja 2312 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku; jaz zastawowy, pozycja 2313 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku; jaz zastawowy, pozycja 2314 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku.

W ocenie Sądu to wskazywało, że obie strony umowy sprzedaży z dnia 18 grudnia 2003 roku uznały za okoliczność bezsporną, że te cztery jazy stanowią urządzenia związane z prawem użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej położonej w G. oznaczonej w ewidencji gruntów jako działki numer (...) i jako część składowa tego prawa podlegały zbyciu na rzecz powodów. Takie stanowisko potwierdził też fakt, że po zawarciu umowy sprzedaży z dnia 18 grudnia 2003 roku powodowie przejęli od Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. nabytą nieruchomość wraz z budynkami, budowlami, ruchomościami i środkami trwałymi, znajdującymi się przy M., co obejmowało także sporne urządzenia hydrotechniczne.

Podkreślił przy tym Sąd, że nie tylko w dokumentacji Przedsiębiorstwa (...) w G., lecz także w dokumentach pochodzących od innych podmiotów wskazywano na istnienie czterech odrębnych urządzeń hydrotechnicznych wchodzących w skład majątku tego przedsiębiorstwa. Za szczególnie istotną w tej mierze Sąd uznał decyzję Wojewody (...) z dnia 15 kwietnia 1993 roku, w której stwierdzono nabycie przez (...) Zakłady (...) w S. z mocy prawa z dniem 5

grudnia 1990 roku prawa użytkowania wieczystego gruntu o powierzchni 25449 m⁽²⁾ składającego się z działek numer (...) oraz nabycie nieodpłatnie prawa własności wymienionych w tej decyzji obiektów, w tym na działce numer (...) urządzeń terenu w postaci 3 jazów zastawkowych i jednego przelotowego.

Podkreślił jednak Sąd, że przekonanie stron o tym, że przedmiotem umowy sprzedaży z dnia 18 grudnia 2003 roku były także cztery jazy opisane w pozwie nie jest tożsame z wnioskiem, że rzeczywiście doszło do skutecznego przeniesienia na powodów prawa własności tych urządzeń. W ocenie Sądu podstawowe znaczenie w tym zakresie miało bowiem ustalenie, czy są to urządzenia trwale związane z nieruchomością gruntową położoną w G. oznaczoną w ewidencji gruntów jako działka numer (...). Tylko wówczas prawo własności tych urządzeń przysługiwałoby użytkownikowi wieczystemu opisanej wyżej nieruchomości gruntowej i jako część składowa prawa użytkowania wieczystego zostałyby przeniesione na powodów w drodze umowy sprzedaży z dnia 18 grudnia 2003 roku.

Sąd przywołał przy tym treść art. 48 k.c. oraz art. 47 § 2 k.c. oraz wskazał, że czyniąc ustalenia w tym zakresie oparł się przede wszystkim na dowodach z opinii biegłego z zakresu budownictwa hydrotechnicznego oraz opinii instytutu – (...) Uniwersytetu (...) w S., które pozwoliły ustalić charakter spornych urządzeń hydrotechnicznych, ich położenie oraz związek z poszczególnymi nieruchomościami gruntowymi.

Wskazał Sąd, że z powyższych opinii wynika, że jaz oznaczony w księdze środków trwałych M. jako „jaz zastawkowy betonowy, zastawy drewniane, długość 10 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, wpisany pod numerem (...)” jest to w istocie wlot na turbiny z częścią, gdzie usytuowane są zamknięcia remontowe lub awaryjne i znajduje się on w całości na nieruchomości gruntowej oznaczonej obecnie w ewidencji gruntów jako działka numer (...), będąc trwale związany z budynkami posadowionymi na tej nieruchomości. Tym samym stanowi on obecnie część składową tej nieruchomości, a prawo użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej oznaczonej obecnie w ewidencji gruntów jako działka numer (...) przysługuje w częściach ułamkowych powodom, którzy w tym samych udziałach są również współwłaścicielami budynków i urządzeń znajdujących się na tej nieruchomości.

Nadto z opinii biegłego z zakresu budownictwa hydrotechnicznego oraz opinii instytutu – (...) Uniwersytetu (...) w S. wynikało, że jaz oznaczony w księdze środków trwałych M. jako „jaz zastawkowy betonowy, zastawy drewniane, długość 12,20 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, wpisany pod numerem (...)” to w istocie jaz zastawkowy usytuowany na Kanale M., czyli w wodach płynących rzeki R. znajdujący się na nieruchomości gruntowej oznaczonej obecnie w ewidencji gruntów jako działka numer (...). Jaz ten w sposób trwały połączony jest z budynkami położonymi na nieruchomościach gruntowych - działki numer (...) i posadowionymi na nich budynkami, których użytkowanie wieczyste i własność przysługuje powodom. Podkreślił też Sąd, że odłączenie jazu od powyższych zabudowań spowodowałoby uszkodzenie zarówno samego jazu, jak i budynków. Okoliczność ta, a także funkcjonalny związek jazu z obiektami „M.” posadowionych na nieruchomościach gruntowych oznaczonych obecnie w ewidencji gruntów jako działki numer (...) uzasadniała wniosek, że jaz zastawkowy usytuowany na Kanale M. stanowi część składową tych nieruchomości i dzieli ich los prawny. Oznaczało to, że prawo własności tego urządzenia przysługuje powodom jako użytkownikom wieczystym nieruchomości gruntowych oznaczonych obecnie w ewidencji gruntów jako działki numer (...). Do odmiennego wniosku nie mógł prowadzić fakt, że na skutek prac budowlanych prowadzonych przez (...) Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w S. w latach 2009 – 2010 doszło do przebudowy jazu, albowiem dokumenty zgromadzone w sprawie wskazywały na to, że przebudowany jaz zachował związek z obiektami znajdującymi się na nieruchomości gruntowych oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki numer (...).

Kolejno, na podstawie dowodów z opinii biegłego z zakresu budownictwa hydrotechnicznego oraz opinii instytutu – (...) Uniwersytetu (...) w S. wyprowadził Sąd wniosek, że jaz oznaczony w księdze środków trwałych M. jako „jaz przelotowy betonowy o długości 36,5 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany pod numerem (...)” stanowi w rzeczywistości jaz stały - próg piętrzący wodę bez możliwości regulacji położenia zwierciadła wody i wielkości przepływu. Sąd wziął pod uwagę, że powyższy jaz znajduje się na nieruchomościach gruntowych pokrytych wodami płynącymi oznaczonych obecnie w ewidencji gruntów jako działki numer (...), ale jego przyczółki są połączone w sposób trwały z budynkiem położonym na nieruchomości gruntowej oznaczonej obecnie jako działka numer (...) (przyczółek lewy) i na nieruchomości gruntowej oznaczonej

obecnie jako działka numer (...) (przyczółek prawy). Biorąc pod uwagę to położenie przyjął Sąd, że sporne urządzenie hydrotechniczne położone jest na dwóch odrębnych nieruchomościach gruntowych: jednej oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...), której użytkownikami wieczystymi są powodowie, i drugiej - oznaczonej jako działka numer (...), której własności przysługuje pozwanej Gminie G., przy czym połączona jest z każdą z tych nieruchomości gruntowych w tym samym zakresie. Dlatego Sąd uznał, że powodom jako współużytkownikom wieczystym nieruchomości gruntowej oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...) przysługuje udział w 1/2 części w prawie własności jazu oznaczonego w księdze środków trwałych M. jako „jaz przelotowy betonowy o długości 36,5 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany pod numerem (...)”, zaś pozostał udział przysługuje Gminie G. jako właścicielowi nieruchomości gruntowej oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...).

Odmienne ocenił Sąd prawo własności urządzenia jazu oznaczonego w księdze środków trwałych M. jako „jaz zastawkowy kamienny, zastawy drewniane, długość 9 m, wysokość spiętrzenia wody 2,5 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany pod numerem (...)”. Zgodnie z dowodami z opinii biegłego z zakresu budownictwa hydrotechnicznego oraz opinii instytutu – (...) Uniwersytetu (...) w S. Sąd uznał, że powyższe urządzenie wodne jest w rzeczywistości jazem dwuprzęsłowym z zasuwami położonym na nieruchomościach gruntowych oznaczonych obecnie w ewidencji gruntów jako działki numer (...) [pokrytych wodami płynącymi], z tym że jego przyczółki położone są na nieruchomościach gruntowych oznaczonych obecnie jako działki numer (...). Podkreślił Sąd, że powodom nie przysługuje prawo użytkowania wieczystego żadnej z tych nieruchomości i tym samym nie mogli nabyć prawa własności opisanego wyżej jazu na podstawie umowy sprzedaży z dnia 13 grudnia 2003 roku jako prawa związanego z użytkowaniem wieczystym nieruchomości stanowiących przedmiot powyższej czynności prawnej.

Sąd stwierdził, że nawet zakładając, że Przedsiębiorstwo (...) w G. był właścicielem tego urządzenia wodnego, to nie doszło do zawarcia w wymaganej formie umowy sprzedaży przenoszącej własność powyższego obiektu na rzecz powodów, albowiem w akcie notarialnym z dnia 18 grudnia 2003 roku jednoznacznie wskazano, że przedmiotem sprzedaży jest „użytkowanie wieczyste działek nr (...) oraz działki nr (...) wraz z własnością posadowionych na nich budynków i budowli, opisanych szczegółowo w § 1 aktu”. Sąd stwierdził, że pojęcie budynków i budowli w rozumieniu tego aktu notarialnego należy rozciągnąć także na urządzenia wodne, ale tylko takie, które są częścią składową nieruchomości gruntowych położonych w G. oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki numer (...), albowiem tylko one były przedmiotem zawartej przez powodów umowy sprzedaży. W rozpoznawanej sprawie „jaz zastawkowy kamienny, zastawy drewniane, długość 9 m, wysokość spiętrzenia wody 2,5 m, rok budowy 1909, odbudowany w 1957 roku, wpisany pod numerem (...)” - pomimo funkcjonalnego związku z M. jest natomiast połączony trwale z innymi nieruchomościami i tym samym powodowie, którzy tego urządzenia wodnego nie wybudowali, nie mają żadnych podstaw do przypisania sobie prawa własności powyższego jazu.

Kierując się powyższymi przesłankami Sąd uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w tym zakresie, w jakim powodowie domagali się ustalenia prawa własności urządzeń hydrotechnicznych węzła wodnego M. w postaci „jazu zastawkowego betonowego, zastawy drewniane, długość 12,20 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowanego w 1957 roku; wpisanego w księgę środków trwałych urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...) i „jazu zastawkowego betonowego, zastawy drewniane, długość 10 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowanego w 1957 roku, wpisanego w księgę środków trwałych urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...)” oraz częściowo w zakresie udziału w 1/2 części we współwłasności „jazu przelotowego betonowego o długości 36,5 m, wysokość spiętrzenia wody 2,3 m, rok budowy 1909, odbudowanego w 1957 roku, wpisanego w księgę środków trwałych i urządzeń upadłego przedsiębiorstwa pod numerem (...)”. Sąd jedynie obowiązany był wskazać w sentencji postanowienia, że tak ustalone prawo własności [lub udział w prawie własności] urządzeń przysługuje powodom jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym nieruchomości gruntowych położonych w G. oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki numer (...), co mieściło się jednak w granicach wytoczonego w niniejszej sprawie powództwa.

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu jako bezzasadne.

Kierując się powyższymi przesłankami orzeczono jak w punktach I - IV sentencji.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. W rozpoznawanej sprawie Sąd uznał, że strony w tym samym stopniu wygrały sprawę i z tego względu każda ze stron mogłaby domagać się zwrotu od przeciwnika połowy poniesionych kosztów procesu. Biorąc pod uwagę, że zarówno powodowie – jak i pozwany Skarb Państwa ponieśli koszty procesu w zbliżonej wysokości obejmujący koszty zastępstwa procesowego oraz koszty sądowe, za zasadne uznał Sąd wzajemne zniesienie tych kosztów procesu.

Z rozstrzygnięciem tym nie zgodziły się obie strony.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Marszałka Województwa (...), zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w części tj. w zakresie obejmującym rozstrzygnięcia zawarte w punktach od I do III i V jego sentencji.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1.naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sporu, w postaci:

-art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c., polegające na błędnej ocenie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i wydaniu zaskarżonego rozstrzygnięcia w oparciu o wybiórcze elementy okoliczności faktyczne, a w szczególności pominięcie okoliczności, iż urządzenia melioracji wodnej podstawowej, będące przedmiotem sporu, posiadają istotne znaczenie dla ochrony użytków rolnych przed zagrożeniami powodziowymi,

2.naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności:

-art. 11 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 14 ust. 3, a także art. 71 ust. 1 i art. 72 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne w zw. z art. 189 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż Skarb Państwa posiada legitymację bierną w niniejszym postępowaniu,

-art. 46 § 1 k.c. i art. 235 § 2 k.c. w zw. z art. 72 ust. 1 Prawa wodnego w zw. z art. 189 k.p.c. poprzez ustalenie, iż powodom przysługuje prawo własności urządzeń wodnych w skazanych w pkt. I do III zaskarżonego orzeczenia, a tym samym uznanie, że powodowie wykazali obiektywnie istniejący interes prawny w żądaniu ustalenia.

Podnosząc takie zarzuty pozwany wniósł o:

1.zmianę zaskarżonego wyroku w zakresie obejmującym rozstrzygnięcia zawarte w punktach od I do III i V jego sentencji poprzez oddalenie powództwa w odniesieniu do pozwanego Skarbu Państwa oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem I instancji według norm przepisanych,

2.zasądzenie od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych;

w wypadku nieuwzględnienia powyższych wniosków pozwany Skarb Państwa wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie obejmującym rozstrzygnięcia zawarte w punktach od I do III i V jego sentencji oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji i zasądzenie od powodów na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji zarzucono, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem wymienionych w zarzutach apelacji przepisów prawa materialnego oraz przepisów postępowania.

Uzasadniając zarzut naruszenia - art. 11 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 14 ust. 3, a także art. 71 ust. 1 i art. 72 ust. 1 Prawa wodnego w kontekście wywodzonego przez stronę pozwaną braku legitymacji biernej Skarbu Państwa w niniejszym procesie wskazano, że Sąd I instancji generalnie zaniechał odniesienia się do niego w

uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. Wskazano, że stosownie do treści art. 72 ust. 1 Prawa wodnego, urządzenia melioracji wodnych podstawowych stanowią przedmiot własności Skarbu Państwa. Podkreślono, że gospodarowanie przywołanymi urządzeniami, jako mieniem Skarbu Państwa zostało powierzone innemu podmiotowi, a mianowicie marszałkowi województwa, stosownie do art. 14 ust. 4 w zw. z art. 11 ust. 1 pkt 4 Prawa wodnego (por. także art. 75 ust. 1 ustawy). Wzmiankowane zadanie, jako zadanie z zakresu administracji rządowej wykonywane jest przez samorząd województwa. Wskazano też, że w okolicznościach niniejszej sprawy, wykonywanie powyższych obowiązków marszałka Sejmik Województwa (...) powierzył w drodze uchwały z dnia 19 czerwca 2006 r., nr (...) - (...) Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych w S. (...), jako jednostce budżetowej województwa.

Apelujący zarzucił, że samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej, a przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Niezależnie od tego czy wykonywane przez samorząd województwa zadanie określone ustawowo ma charakter własny, czy zostało mu zlecone jako zadanie z zakresu administracji rządowej; to i tak stanowi ono zadanie publiczne w rozumieniu obowiązujących przepisów. Zarzucił apelujący, że na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 4 Prawa wodnego, zadanie polegające na gospodarowaniu mieniem Skarbu Państwa w postaci urządzeń melioracji wodnych, ustawodawca zlecił marszałkowi województwa, jako zadanie z zakresu administracji rządowej. Zadanie to ma charakter publiczny i jest wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego - samorząd województwa, w którego imieniu działa marszałek województwa, tak w sferze publicznoprawnej, jak i cywilnoprawnej.

Kolejno zarzucił apelujący, że realiach niniejszej sprawy istniała niezależna od braku legitymacji biernej pozwanego, samodzielna podstawa nakazująca Sądowi I instancji oddalenie powództwa. Jako błędne oceniono stanowisko Sądu I instancji co do tego, iż urządzenia wodne objęte przedmiotem powództwa, należące do kategorii „budowli piętrzących, budowli upustowych oraz obiektów służących do ujmowania wód”, wymienionych w art. 71 ust. 1 Prawa wodnego, wykorzystywane są wyłącznie dla potrzeb energetycznych i tym samym nie stanowią urządzeń melioracji podstawowej. Zarzucono w związku z tym, że zarówno ustalenia biegłego z zakresu budownictwa hydrotechnicznego, jak również opinia Instytutu (...) Uniwersytetu (...) w S., nie posiadały charakteru wyczerpującego.

Apelujący zaznaczył, że powyższe urządzenia wodne stanowią element większej całości i brak możliwości regulacji infrastruktury wodnej na całym odcinku zlewni rzeki R. lub choćby jej małej części, może skutkować znacznym wzrostem zagrożenia przeciwpowodziowego dla miejscowości G. i T..

Podkreślono, że właściciel tych urządzeń zobowiązany jest w okresie zagrożenia powodziowego i powodzi do szeregu działań związanych z prowadzeniem gospodarki wodnej. Obsługa jazów w powyższych okresach powinna być prowadzona nieprzerwanie przez całą dobę. Powyższe argumenty jednoznacznie wskazują, że jazy będące przedmiotem sporu winny być uznane za urządzenia melioracji podstawowej.

Kolejno apelujący wskazał, że zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury, wbrew ogólnej zasadzie prawa cywilnego zawartej w art. 46 kc - prawo własności gruntu znajdującego się pod płynącą wodą nie rozciąga się na postawione na nim urządzenia wodne niezbędne do kształtowania zasobów wodnych. Wobec powyższego stwierdził, że do przeniesienia własności urządzeń hydrologicznych będących przedmiotem sporu wymagana była odrębna czynność prawna, gdyż stanowiły one odrębny od nieruchomości (obejmujących działki gruntu (...), (...), (...), (...)) przedmiot własności. Konsekwencją powyższej okoliczności prawnej, w ocenie skarżącego Skarbu Państwa, jak również bezspornego w sprawie faktu, że przedmiotowe urządzenia nie zostały wymienione w akcie notarialnym - umowie sprzedaży, należy dojść do przekonania, iż Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. nie mógł ich zbyć na rzecz strony powodowej. Skoro zatem własność urządzeń będących przedmiotem niniejszego postępowania wchodziła w skład masy upadłości przedsiębiorstwa państwowego - Przedsiębiorstwa (...) w G., a Przedsiębiorstwo (...), w związku z zakończeniem postępowania upadłościowego zostało wykreślone z rejestru przedsiębiorców w dniu 4 lipca 2008 r., co stanowiło okoliczność bezsporną, to stosownie do przepisu art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 2004 r., Nr 273, poz. 2703 ze zm. - dalej: „u.p.p.”) w brzmieniu obowiązującym w dniu wykreślenia przywołanego podmiotu z rejestru, mienie pozostałe po tym przedsiębiorstwie z dniem wykreślenia z rejestru przejmował minister właściwy do spraw Skarbu Państwa.

Powodowie zaskarżyli wyrok w części, to jest w pkt III - V jego sentencji, zaskarżonemu orzeczeniu zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 235 § 2 KC i art. 50 KC, poprzez wyrażenie błędnego poglądu prawnego, że przelotowy jaz betonowy o nr (...) oraz jaz na Kanale U. o nr (...) mogły być przedmiotem skutecznego przeniesienia prawa własności jedynie wtedy, gdyby były trwale związane z nieruchomością gruntową położoną w G. oznaczoną w ewidencji gruntu jako działki nr (...) i były częścią składową prawa użytkowania wieczystego tej działki, w sytuacji gdy jazy te na podstawie decyzji Wojewody (...) z dnia 15.04.1993 r. stały się przedmiotem własności (...) w S. jako odrębne urządzenia hydrotechniczne, stanowiące rzeczy ruchome, konieczne do korzystania z nieruchomości stanowiącej „M.”;

2. nierozpoznanie istoty sprawy poprzez brak ustosunkowania się do żądania powodów o ustalenie nabycia przez nich prawa własności spornych jazów jako rzeczy ruchomych, a nie -części składowych użytkowania wieczystego gruntu, na którym się znajdują;

3. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 169 KC poprzez brak jego zastosowania w niniejszej sprawie, w sytuacji gdy sporne jazy zostały zbyte przez syndyka masy upadłości (...) w S. na rzecz powodów w ramach umowy sprzedaży z dnia 18.12.2003 r., zostały one wydane powodom na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego z dnia 23.12.2003r., a następnie zostały objęte przez powodów w posiadanie, którzy działali przy tej transakcji w dobrej wierze;

4. naruszenie art. 100 KPC, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i arbitralne wzajemne zniesienie kosztów pomiędzy stronami w sytuacji, gdy powodowie wygrali proces w 60 %, bez szczegółowego porównania kosztów poniesionych przez strony oraz wyjaśnienia przyczyn takiego stanu rzeczy zwłaszcza w kontekście argumentowanej przez pozwanego ad. 1 wartości przedmiotu sporu na poziomie 2.453.926,07 zł;

5. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 25 § 1 KPC oraz art. 278 § 1 KPC, poprzez bezkrytyczne przyjęcie podanej przez stronę pozwaną wartości przedmiotu sporu na poziomie 2.453.926,07 zł w oparciu o koszty remontu spornych jazów, w sytuacji, gdy w ocenie powodów, w chwili wniesienia pozwu, nie powinna być ona wyższa niż 76.000 zł, bez przeprowadzenia w tym zakresie stosownego dochodzenia z wykorzystaniem dowodu z opinii biegłego i z pominięciem stanowiska, że remont spornych jazów został przeprowadzony po dniu wniesienia pozwu i to wbrew woli powodów.

Wskazując na powyższe zarzuty powodowie wnieśli o:

1. zmianę powyższego wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie w tym zakresie odmiennie co do istoty sprawy poprzez przyznanie powodom pełnego prawa współwłasności w zakresie wszystkich czterech jazów;

2. zasądzenie od pozwanego ad. 1 na rzecz powodów solidarnie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości podwójnych stawek przewidzianych przez normy przepisane przed sądami obu instancji.

Względnie o:

3. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie.

W uzasadnieniu apelacji powodowie wskazali, że nie można podzielić sądowych zapatrywań w części, które dotyczą prawnomaterialnej oceny treści decyzji z dnia 15.04.1993 r. oraz przede wszystkim - konsekwencji umowy sprzedaży z dnia 18.12.2003 r., a zwłaszcza w części, w której Sąd uznał, że pomimo woli i świadomości stron tej umowy nie doszło do skutecznego przeniesienia pełnego prawa własności również w zakresie ww. dwóch spornych jazów.

Apelujący zarzucili, że na mocy decyzji z 15.04.1993 r. na rzecz poprzednika prawnego (...) G. zostało przeniesione prawo użytkowania wieczystego działek gruntów oznaczonych pod nr 85, 176 i 4. Zgodnie z jej treścią doszło również do nieodpłatnego nabycia prawa własności wymienionych w tej decyzji obiektów, w tym („na działce nr (...)”) urządzeń terenu m.in. w postaci 3 jazów zastawkowych i jednego przelotowego. Podkreślono, że w treści

ww. decyzji prawo własności tych urządzeń hydrotechnicznych nie zostało bezwzględnie i bezpośrednio powiązane z prawem użytkowania jako jego część składowa. A zatem wnioskowanie, że urządzenia przeszły na nabywcę jako „prawo związane z użytkowaniem wieczystym nieruchomości gruntowej”, a w konsekwencji stało się częścią składową prawa użytkowania wieczystego tej nieruchomości i mogło być przedmiotem obrotu prawnego „jedynie z prawem użytkowania wieczystego” - nie może się w tej sprawie ostać.

Podkreślili skarżący, że decyzja z dnia 15.04.1993 r. dokonała skutecznego przeniesienia prawa własności przedmiotowych jazów na rzecz (...) G. i to pomimo faktu, że w jej treści dość niefortunnie zostały one połączone z działką nr (...).

Podniesiono też specyficzną sytuację jazu o nr (...), który nie był powiązany lokalizacyjnie ani z działką nr (...), ani z działką nr (...). Nie był on zatem urządzeniem położonym na gruncie użytkowanym przez użytkownika wieczystego (w rozumieniu art. 235 § 2 KC).

Podkreślono równocześnie, że fakt umiejscowienia wszystkich czterech jazów w treści przedmiotowej decyzji nie budzi wątpliwości co do zamiaru Wojewody, którym było przecież przeniesienie prawa ich własności na rzecz poprzednika prawnego (...) G.. Wskazano też, że oba sporne jazy nie mogły mieć statusu nieruchomości (w rozumieniu art. 46 § 1 KC). Powinny być one zatem uznane za rzeczy ruchome i to takie, które stanowią przynależność innej rzeczy (w tym wypadku nieruchomości „M.”, wobec której są potrzebne do korzystania zgodnie z jej przeznaczeniem).

Dlatego w ocenie powodów żądanie pozwu powinno zostać uwzględnione, tym bardziej, że oba jazy jako rzeczy ruchome mogą być przedmiotem obrotu. Powodowie wskazali, że do ich nabycia przez powodów doszło co najmniej w sposób dorozumiany w ramach transakcji sformalizowanej aktem notarialnym z dnia 18.12.2003 r. Podkreślono równocześnie, że do przeniesienia własności rzeczy ruchomej (w tym jazu) nie jest potrzebna żadna forma szczególna, a Sąd Okręgowy, analizując materiał dowodowy zebrany w sprawie, słusznie doszedł do wniosku, że w dniu zawierania umowy sprzedaży obie strony działały w przekonaniu, że przedmiotem umowy są wszystkie sporne jazy

Zarzucono ponadto, że w stanie faktycznym przedmiotowej sprawy bezspornym jest też, że oba przedmiotowe jazy pozostają w faktycznym związku z tą nieruchomością, służąc jako „element składowy” nieruchomości „M.” celom o charakterze energetycznym. Są zatem potrzebne do korzystania z tej nieruchomości zgodnie z jej przeznaczeniem. Były również w chwili zawierania umowy przedmiotem własności użytkownika wieczystego „rzeczy głównej”. W tej sytuacji w ocenie apelujących powodów należałoby ocenić ich status cywilnoprawny jako przynależności w rozumieniu art. 51 § 1 k.c.. W konsekwencji zaś, zgodnie z art. 52 k.c., skoro z treści umowy nie wynikają inne w tej mierze postanowienia, czynność prawna mająca za przedmiot rzecz główną (zabudowaną nieruchomość gruntową „M.” stanowiącą działki o nr (...)), odniosła skutek także względem przynależności i to niezależnie od faktu, że nie zostały one w treści umowy w sposób wyraźny wskazany (a jedynie pośrednio w ww. załącznikach do aktu notarialnego).

W odpowiedziach na apelacje obie strony wniosły o oddalenie apelacji strony przeciwnej i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Rozpoznając apelacje Sąd Apelacyjny zważył, co następuje;

Apelacja pozwanego nie jest zasadna, natomiast apelacja powodów zasługiwała na uwzględnienie, co doprowadziło do wydania orzeczenia reformatoryjnego w postulowanym przez tych apelujących kierunku.

Apelacja pozwanego jest dalej idąca, kwestionuje bowiem żądanie powodów co do zasady, akcentując także brak legitymacji biernej po swej stronie. Dlatego też do tej apelacji Sąd Apelacyjny ustosunkuje się w pierwszej kolejności.

Należy jednak wskazać, że część rozważań będzie wspólna dla obu apelacji, gdyż w aktualnym stanie prawnym, zgodnie z treścią art. 378§ 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę, jest zatem sądem merytorycznym, który orzeka o zasadności zgłoszonego przez powodów żądania.

Wskazać trzeba, że jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd I instancji wskazał m.in. art. 189 k.p.c. Uznał ten Sąd, że strona powodowa interes prawny w żądaniu ustalenia prawa własności wywodziła z faktu, że pozwany Skarb Państwa negocjował przysługujące powodom prawo własności urządzeń hydrotechnicznych węzła wodnego M.. Dalej Sąd wskazał, że postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie wykazało, że zarówno druga strona umowy, czyli Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G., jak i organy administracji publicznej, w szczególności (...) Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w S. negocjowały nabycie przez powodów prawa własności spornych urządzeń hydrotechnicznych, twierdząc, że stanowią one własność Skarbu Państwa. Istnienie tego sporu znalazło także odzwierciedlenie w stanowiskach stron prezentowanych w toku niniejszego postępowania, albowiem pozwany Skarb Państwa konsekwentnie negocjował istnienie po stronie powodów prawa własności jazów wchodzących w skład węzła wodnego M.. Stwierdza zatem Sąd Apelacyjny, że postawa prezentowana przez pozwany Skarb Państwa zarówno przed, jak i po wytoczeniu powództwa w niniejszej sprawie daje podstawy do przyjęcia, że kwestionuje on prawo własności powodów do spornych jazów. To zaś uzasadniało wystąpienie przez powodów z powództwem o ustalenie prawa własności opartym o treść art. 189 k.p.c. i w tej sytuacji właściwym było pozwanie Skarbu Państwa reprezentowanego przez Marszałka Województwa (...).

Skoro zatem pozwany Skarb Państwa negocjował prawo własności jazów, to właściwym było wytoczenie przeciwko niemu powództwa, tym bardziej, że to ten podmiot jako właściciel wód płynących i gruntów pod tymi wodami neguje przysługiwanie powodom prawa własności spornych urządzeń hydrotechnicznych. Wobec działań (...) Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w S. związanych z realizacją zadania polegającego na przebudowie jazu oraz podejmowanych w tym zakresie czynności, w tym w trybie administracyjnym słusznie uznał Sąd I instancji i dał temu wyraz w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (k.1110-1112), że w realiach niniejszej sprawy jest oczywiste, że pomiędzy stronami istnieje niepewność co do tego, komu przysługuje prawo własności oznaczonych w pozwie jazów wchodzących w skład węzła wodnego M.. W kontekście zarzucanego w apelacji naruszenia art. 11 i 14 prawa wodnego oraz art. 71 i 72 prawa wodnego legitymacja pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Marszałka Województwa (...) nie powinna budzić wątpliwości.

Tezę o istnieniu legitymacji biernej po stronie pozwanego wzmacnia też i fakt, że decyzją z dnia 13 grudnia 2010 roku Starosta (...) stwierdził, że wody rzeki R. oraz grunty pokryte wodami tej rzeki, położone w obrębie 7 miasta G., gm. G., oznaczone ewidencyjnie jako działka o numerze (...) o powierzchni 0,0069 ha, objęte księgą wieczystą Kw (...), stanowiące własność Skarbu Państwa, we władaniu (...) Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w S. z dniem 30 lipca 2005 roku przeszły w trwałą zarząd Marszałka Województwa (...).

Dodać także należy, że zarzut braku legitymacji stawiany przez pozwanego pozostaje w sprzeczności z jego twierdzeniami, że sporne jazy są urządzeniami melioracji wodnej podstawowej i jako takie stanowią własność Skarbu Państwa. Wskazać w związku z tym trzeba, że przepis art. 11 prawa wodnego, a także art. 217 tej ustawy dokonują podziału uprawnień do reprezentowania Skarbu Państwa w wykonywaniu jego funkcji właścicielskich. Taka sama konstrukcja prawna dotyczy budowli przeciwpowodziowych zaliczonych do urządzeń melioracji wodnych podstawowych. Zgodnie z treścią art. 72 ust. 1 p.w. stanowią one własność Skarbu Państwa i są wykonywane na jego koszt. Jednocześnie art. 75 tej ustawy stanowi, że utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych należy do marszałka województwa, który wykonuje to zadanie jak zadanie z zakresu administracji rządowej. Przedstawione rozwiązania prawne określają podmiot odpowiedzialny za wykonywanie obowiązków związanych z ochroną przeciwpowodziową. Jest nim Skarb Państwa jako właściciel reprezentowany przez marszałka województwa jako wykonawcę zadań, ale bez powiązania tego obowiązku z województwem jako jednostką samorządu terytorialnego (tak Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 1.03.2013r I ACa 33/13; LEX nr 1335783).

Z tych względów zarzut braku legitymacji po stronie apelującego Skarbu Państwa uznać należało za niezasadny.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c., który w ocenie skarżącego Skarbu Państwa polegać ma na błędnej ocenie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i wydaniu zaskarżonego rozstrzygnięcia w oparciu o wybiórcze elementy okoliczności faktycznych, a w szczególności pominięcie okoliczności, iż urządzenia melioracji wodnej podstawowej, będące przedmiotem sporu, posiadają istotne znaczenie dla ochrony użytków rolnych przed

zagrożeniami powodziowymi, uznaje Sąd Apelacyjny za niezasadny. Przede wszystkim za błędne, w okolicznościach badanej sprawy, uznać należy stanowisko apelującego, że sporne jazy są urządzeniami melioracji wodnej podstawowej o funkcji przeciwpowodziowej. Apelujący kwestionuje tym samym opinię biegłego powołanego w sprawie, jak i opinię sporządzoną przez instytut naukowy.

Zarzuty, że opinie te nie mają charakteru wyczerpującego są gołosłowne, gdyż pomijają, że po złożeniu opinii na piśmie zarówno przez biegłego A. W., jak i przez Instytut Naukowy w związku z zastrzeżeniami pozwanego do tych opinii zostały złożone w sprawie opinie uzupełniające, które odniosły się do wszystkich kwestii podniesionych w zarzutach pozwanego do opinii. Zauważyć przy tym trzeba, że skarżący nie wskazuje na braki, luki czy nieścisłości w opiniach. Nie zarzuca też niekompetencji po stronie osób, które te opinie sporządzały. Wskazać też trzeba, że tezy apelującego, że w warunkach przepływu wzebrań powodziowych sporne jazy będą spełniać funkcję urządzeń przeciwpowodziowych regulujących przepływ wody na rzece nie mają wsparcia w materiale dowodowym. W szczególności twierdzeń i opinii biegłych, osób posiadających wiadomości specjalne, których brakuje Sądowi, jak i stronom, nie może podważyć przywoływane przez apelującego pismo Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w S. z dnia 23.02.2006r., czy operat wodno prawny z marca 1998r, czy też Instrukcja Gospodarowania Wodą na Węźle Wodnym M.

W tym miejscu należy również wskazać, że przywoływane przez apelującego dowody znajdowały się w aktach w dacie wydawania opinii zarówno przez biegłego A. W., jak i przez Instytut Naukowy. Oznacza to, że sporządzający obie opinie z dowodami tymi zapoznali się przed sformulowaniem wniosków opinii. Niezależnie jednak od tego z obu opinii wynika, że sporne jazy nie są urządzeniami melioracji podstawowej

Wskazuje Sąd Apelacyjny, że postępowanie dowodowe przeprowadzone w tej sprawie, a w szczególności sporządzone opinie biegłych i instytutu potwierdziły, że jazy zbudowane zostały dla celów energetycznych i taki jest ich podstawowy cel. W tym miejscu wskazać trzeba na wydaną w wyniku zarzutów pozwanego ustną opinię uzupełniającą przez biegłego A. W., który kategorycznie wskazał, że sporne urządzenia nie są to urządzenia melioracji podstawowej, gdyż one służą piętrzeniu wód na zbiorniku i to jest ich głównym zadaniem. Ich celem jest cel energetyczny. Mają spiętrzyć wodę o 14 metrów nad poziomem morza, utrzymać poziom i zasilać turbiny. Biegły podał też, że młyn bez jazów nie może funkcjonować i jest z nimi nierozdzielnie związany funkcjonalnie (k. 798-800).

Zwrócić też uwagę trzeba na opinię sporządzoną przez instytut naukowy- (...) Uniwersytet (...) w S. (k. 839-887, 998), z której wynika, że sporne jazy są częścią węzła wodnego G. wybudowanego w 1909r razem z tzw. „ M.” co jednoznacznie wskazuje na budowlę kompleksową, tzn. budowle hydrotechniczne wybudowane zostały dla potrzeb Młyna- najpierw działające jako efekt mechaniczny, później energetyczny. W opinii tej wskazano, że zasięg piętrzenia jazów oddziaływać może na odległość rzędu 2-3 km powyżej piętrzenia i praktycznie działa w granicach miasta G. lub bardzo minimalnie powyżej jego granic. Nie ma więc praktycznie żadnego lub istotnego wpływu na położenie zwierciadła wody na rzece i tym samym wód gruntowych powyżej węzła- poza granicami miasta, ani na położenie zwierciadła wody na rzece R. poniżej węzła. Biegli z instytutu naukowego stwierdzili, że węzeł wodny M. jest samodzielnie działającym węzłem wodnym, którego jedynym celem budowy było wykorzystanie energii wodnej poprzez piętrzenie dla potrzeb młyna w G. i wybudowany został wyłącznie dla potrzeb energetycznego wykorzystania rzeki R. i nie można dostrzec innych sposobów jego wcześniejszego, bądź obecnego wykorzystania. Kolejno autorzy tej opinii zdecydowanie stwierdzili, że sporne jazy nie stanowią urządzeń melioracji podstawowej, a zasięg działania węzła dotyczy praktycznie granic m. G. i nie ma tam żadnych obiektów melioracji podstawowych i szczegółowych. Dodali, że sporne jazy nie mają istotnego znaczenia dla ochrony przeciwpowodziowej jeśli działają zgodnie z Pozwoleniem wodnoprawnym. Wskazali też, że w rejonie G. nie ma żadnych urządzeń ochrony przeciwpowodziowej, nie mają też sporne jazy znaczenia dla potrzeb rolnictwa. W odpowiedzi na zarzuty pozwanego, który twierdził, że sporne jazy są urządzeniami hydrotechnicznymi zaliczanymi do urządzeń melioracji wodnej podstawowej biegli podtrzymali swe dotychczasowe stanowisko, wskazując, że w dokumentacji brak jest dowodów, że sporne jazy są urządzeniami melioracyjnymi. W szczególności biegły B. podał przed Sądem I instancji, że przeprowadził wizję lokalną i stwierdził, że ogródki działkowe i szkółka leśna mają ujęcia wody, a stopień nie pracuje na potrzeby melioracji. Podtrzymał też twierdzenie, że spornymi urządzeniami nie da się regulować przepływów na potrzeby

ochrony przeciwpowodziowej, bo nie mają upustów dennych Nie regulują przepływu wody i stwarzają zagrożenie powodziowe, zatem nie są urządzeniami przeciwpowodziowym. Podkreślono, że sporne jazy nie mają żadnego wpływu na ochronę przeciwpowodziową, ani na meliorację wodną, a zostały wybudowane dla celów energetyki (k. 995, 998).

W ocenie Sądu Apelacyjnego tych kategorycznych twierdzeń apelujący w apelacji nie podważył.

W ocenie Sądu Odwoławczego nie zasługuje na uwzględnienie zarzut apelującego, że dowody przeprowadzone w tej sprawie zostały ocenione przez Sąd Okręgowy w sposób wybiórczy i lakoniczny, z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów wynikającej z naruszenia art. 233§ 1 k.p.c.

Nie ma podstaw także, by zarzucać naruszenie art. 278 k.p.c. Sąd I instancji właściwie bowiem ocenił opinie biegłego i tę, sporządzoną przez instytut naukowy, uwzględnił nadto, że osoby będące autorami tej opinii posiadają wiedzę specjalistyczną. Pamiętać przy tym należy, że biegli opiniujący na potrzeby sądu mają poza wiedzą specjalistyczną, także niezbędne doświadczenie w zakresie analizy dokumentacji, jaką dysponuje Sąd w konkretnej sprawie i potrafią dzięki temu doświadczeniu wypowiedzieć się, czy dokumentacja ta jest wystarczająca do przedstawienia wniosków odpowiadających tezie dowodu dopuszczonego przez sąd. Umiejętności takiej może natomiast brakować osobom, posiadającym jedynie stosowne wykształcenie czy zajmującym określone stanowiska.

W ocenie Sądu Apelacyjnego rozpoznającej niniejszą sprawę opinia sporządzona przez zespół opiniujący instytutu badawczego, jakim jest (...) Uniwersytet (...) w S., jak i opinia sporządzona przez biegłego z zakresu budownictwa hydrotechnicznego A. W. są rzeczowe, kompletne i dają konkretną i jednoznaczną odpowiedź na podstawowe dla rozstrzygnięcia kwestie. Zgodnie też podają, że sporne jazy nie stanowią urządzeń melioracji podstawowej. To zaś przesądza o tym, że ich właścicielem może być podmiot inny, niż Skarb Państwa.

Opinii tych apelujący skutecznie nie podważył.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie nastąpiło w tym postępowaniu naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. Przepis ten wyraża zasadę swobodnej oceny dowodów, zgodnie z którą Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie „wszechstronnego rozważenia zebranego materiału”, a zatem, jak podkreśla się w orzecznictwie, z uwzględnieniem wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, jak również wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych dowodów i mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1966 roku, sygn. II CR 423/66, niepubl.; uzasadnienie orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1999 roku, sygn. I PKN 632/98, opubl.: OSNAPiUS 2000/10/382; uzasadnienie orzeczenia Sądu Najwyższego z 11 lipca 2002 roku, sygn. IV CKN 1218/00, niepubl.; uzasadnienie orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2002 roku., sygn. IV CKN 1256/00, niepubl.). Przyjmuje się, że ramy swobodnej oceny dowodów muszą być zakreślone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność odnosi je do pozostałego materiału dowodowego.

Przepis art. 233 § 1 k.p.c., przy uwzględnieniu treści art. 328 § 2 k.p.c., nakłada na sąd orzekający obowiązek: po pierwsze - wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, po drugie - uwzględnienia wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, po trzecie - skonkretyzowania okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów, mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności, po czwarte - wskazania jednoznacznego kryterium oraz argumentacji pozwalającej - wyższej instancji i skarżącemu - na weryfikację dokonanej oceny w przedmiocie uznania dowodu za wiarygodny bądź też jego zdyskwalifikowanie, po piąte - przytoczenia w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia dowodów, na których sąd się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności. Jak trafnie przyjmuje się przy tym w orzecznictwie sądowym, jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie sądu wykracza

poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (tak min. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27.09.2002 r., II CKN 817/00, LEX nr 56906). Dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest tu wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. W szczególności skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając (tak Sąd Najwyższy min. w orzeczeniach z dnia: 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, LEX nr 52753, 12 kwietnia 2001 r., II CKN 588/99, LEX nr 52347, 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99, LEX nr 53136).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy w pisemnych motywach wyroku prawidłowo wskazał, jaki stan faktyczny stał się jego podstawą oraz podał, na jakich dowodach oparł się przy jego ustalaniu. W szczególności nie można mieć zastrzeżeń do oceny dowodów, w tym do opinii sporządzonej przez biegłych.

Reasumując, podziela Sąd Apelacyjny stanowisko wyrażone przez Sąd I instancji, że ze zgodnych opinii biegłych złożonych w tej sprawie wynikało jednoznacznie, że sporne jazy są budowlami hydrotechnicznymi, które zostały wybudowane i były wykorzystywane wyłącznie dla potrzeb energetycznych i tym samym nie stanowią urządzeń melioracji podstawowej, w szczególności nie służą ochronie przeciwpowodziowej, gdyż przy ich użyciu nie da się regulować poziomu wody.

Z powyższych przyczyn także w ocenie Sądu odwoławczego do spornych jazów nie ma zastosowania art. 72 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku - Prawo wodne.

Odnosząc się do kwestii własności jazów tytułem wstępu wskazać trzeba, że wody stojące oraz wody w rowach znajdujące się w granicach nieruchomości gruntowej stanowią własność właściciela tej nieruchomości według zasady: czyją własność stanowią grunty, tego własnością jest woda. W takim przypadku własność gruntu przesądza o własności wody. Natomiast wody płynące są wodami publicznymi i w tym przypadku własność wody przekłada się na własność gruntu pod wodą w granicach określonych liniami brzegów, co wynika z brzmienia art. 14, 17 i 18 Prawa wodnego. Jednakże własność wody nie przekłada się automatycznie na własność urządzeń wodnych. Przepisy ustawy - Prawo wodne stwarzają prawną możliwość, aby inny podmiot był właścicielem wody, a inny właścicielem urządzeń wodnych. W art. 11 ust. 1 Prawa wodnego wskazano podmioty wykonujące uprawnienia właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa. Do tych podmiotów należy również gospodarowanie gruntami pokrytymi wodami powierzchniowymi (art. 14 ust. 2 i 3 cyt. ustawy). Stosownie zaś do art. 14 ust. 4 cytowanej ustawy gospodarowanie innym mieniem związanym z gospodarką wodną, stanowiącym własność Skarbu Państwa, wykonują: właściwy miejscowo starosta, realizujący zadanie z zakresu administracji rządowej, lub odpowiednio organy oraz jednostki, o których mowa w art. 11 ust. 1, lub jednostki, którym to mienie zostało powierzone.

Budownictwo wodne polega na wykonywaniu oraz utrzymywaniu urządzeń wodnych (art. 62 ust. 1 Prawa wodnego). Utrzymywanie urządzeń wodnych polega na ich eksploatacji, konserwacji oraz remontach w celu zachowania ich funkcji (art. 64 ust. 1 Prawa wodnego). Zobowiązany do zapewnienia obsługi, bezpieczeństwa oraz właściwego funkcjonowania urządzenia wodnego znajdującego się na śródlądowych wodach powierzchniowych jest właściciel tego urządzenia (art. 64 ust. 2 Prawa wodnego).

Z powyższych przepisów wynika, że właścicielem urządzenia wodnego może być inny podmiot niż właściciel wody. Prawo wodne przewiduje bowiem wyjątek od zasady superficies solo cedit wyrażonej w art. 48 k.c.

Przypomnieć należy w tym miejscu, że niewadliwie ustalił Sąd I instancji i ustalenia te Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne, że objęte sporem urządzenia hydrotechniczne były wykorzystywane w ramach działalności prowadzonej przez (...) Przedsiębiorstwo (...) w S., służąc produkcji w M.. Wybudowane zostały w roku 1909 i po wojnie przejęte przez Skarb Państwa. Dnia 27 czerwca 1991 roku Wojewoda (...) wydał zarządzenie w sprawie utworzenia z dniem 1 lipca 1991 roku przedsiębiorstwa państwowego - Przedsiębiorstwa (...) w G., na bazie techniczno - ekonomicznej

części obiektów wchodzących w skład (...) Przedsiębiorstwa (...) w S.. Ostateczną decyzją z dnia 15 kwietnia 1993 roku Wojewoda (...) stwierdził nabycie przez (...) Zakłady (...) w S. z mocy prawa z dniem 5 grudnia 1990 roku prawa użytkowania wieczystego gruntu o powierzchni 25449 m⁽²⁾ składającego się z działek numer (...) oraz nabycie nieodpłatnie prawa własności wymienionych w tej decyzji obiektów, w tym na działce numer (...) urządzeń terenu w postaci 3 jazów zastawkowych i jednego przelotowego. Przedsiębiorstwo (...) G. było użytkownikiem wieczystym nieruchomości gruntowych położonych w G. przy ulicy (...), oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki numer (...) oraz właścicielem położonych na tych nieruchomościach gruntowych budynków i urządzeń, dla których prowadzona była księga wieczysta przez Sąd Rejonowy w Gryficach Kw nr (...). W księdze środków trwałych Przedsiębiorstwa (...) G. były wpisane między innymi następujące obiekty: pod numerem (...) - jaz ruchomy na Kanale M. po przebudowie w drugiej połowie pierwszej dekady i początku drugiej dekady XXI wieku, jaz trójprzęsłowy z zasuwami dwudzielnymi; pod numerem (...) - jaz ruchomy na Kanale U. po przebudowie w drugiej połowie pierwszej dekady i początku drugiej dekady XXI wieku, jaz dwuprzęsłowy z zasuwami dwudzielnymi; pod numerem (...) - jaz przelewowy między utworzonym na Kanale M. zbiorniku wodnym a Kanalem U.; pod numerem (...) - wlot do turbin młyna na lewym brzegu Kanału M..Decyzją z dnia 9 czerwca 1998 roku Urząd Wojewódzki w S. udzielił Przedsiębiorstwu (...) w zarządzie komisarycznym w G. pozwolenia wodno-prawnego na piętrzenie wód rzeki R. poprzez jaz zlokalizowany na Kanale M. w km 42+100 oraz zobowiązał ten podmiot do wykonania remontu urządzeń hydrotechnicznych w postaci jazu ruchomego na R., jazu stałego - przelewu, jazu ruchomego na Kanale M., wlotu na turbiny, brzegu oporowego lewego i prawego R. w km 42+060, brzegu oporowego prawego Kanału M. od km 42+180 do km 42+200; Prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Szczecinie w sprawie o sygn. akt XIII U 72/03 z dnia 3 czerwca 2003 roku ogłoszono upadłość Przedsiębiorstwa (...) w zarządzie komisarycznym w G.. Dnia 28 października 2003 roku w gazecie „Rzeczpospolita” zostało opublikowane ogłoszenie o nieograniczonym, pisemnym przetargu ofertowym na sprzedaż z wolnej ręki następującej nieruchomości „M. – nieruchomość budynkowa zlokalizowana w G. przy ul. (...) – działka gruntu nr (...) (KW (...)) o łącznej powierzchni 5,979 m⁽²⁾, oddane w użytkowanie wieczyste do dnia 05 grudnia 2089 roku i stanowiące odrębny przedmiot własności budynki i budowle”. Przetarg odbył na zasadach określonych w regulaminie sprzedaży nieruchomości wchodzących w skład masy upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G.. Regulamin ten określał przedmiot sprzedaży, wskazując, że są nimi m.in. wymienione w nim nieruchomości, których cena została ustalona w oparciu o operaty szacunkowe wykonane przez rzeczoznawcę majątkowego W. G.”. Do tych nieruchomości został zaliczony między innymi: "M. - nieruchomość budynkowa zlokalizowana w G. przy ulicy (...) - działki gruntu nr (...) [KW (...)] o łącznej powierzchni 5979 m⁽²⁾ oddane w użytkowanie wieczyste do 5 grudnia 2089 roku i stanowiące odrębny przedmiot własności budynki i budowle o cenie oszacowania 825.000 złotych". Zgodnie z operatem szacunkowym W. G. z 15 lipca 2003 roku wartość nieruchomości budynkowej „M.” położonej na działkach nr (...) oraz prawa użytkowania wieczystego wyżej wymienionego gruntu wynosiła łącznie 825.000 złotych. W tym operacie, w jego tabeli nr 1 „Wycena środków trwałych będących na stanie Przedsiębiorstwa (...) w G. w upadłości [...]” biegle wskazał:

- jaz zastawkowy, pozycja 2311 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku,
- jaz przelotowy, pozycja 2312 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku,
- jaz zastawowy, pozycja 2313 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku,
- jaz zastawowy, pozycja 2314 księgi środków trwałych upadłego ze stycznia 1960 roku.

W dniu 23 grudnia 2003 roku powodowie przejęli od Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. nabytą nieruchomość wraz z budynkami, budowlami, ruchomościami i środkami trwałymi, znajdującymi się przy M. Z powyższej czynności został sporządzony protokół, w którym odwołano się do operatu szacunkowego sporządzonego przez rzeczoznawcę majątkowego W. G. z 15 lipca 2003 roku; sprawdzając istnienie składników z powyższej wyceny w terenie. W konsekwencji tego stwierdzono między innymi brak przekładni wyciągowej do poruszania zastawy w jazie umieszczonym w tej wycenie pod pozycją 15. Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. zobowiązał się wówczas do jej dostarczenia kupującemu do 31 grudnia 2003 roku.

Wskazując na powyższą sekwencję zdarzeń, uznaje Sąd Apelacyjny, że niesporne jest, że powodowie złożyli ofertę nabycia "M. - nieruchomości zlokalizowanej w G. przy ulicy (...) oraz że w dniu 18 grudnia 2003 roku powodowie zawarli z Syndykiem Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) w G. w upadłości w formie aktu notarialnego umowę sprzedaży. Tym samym uznać trzeba, że powodowie nabyli własność nieruchomości, budowli i urządzeń posadowionych na działkach (...), jak również z mocy art.47 k.c. i 51 k.c. także własność budowli hydrotechnicznych- spornych jazów funkcjonalnie powiązanych z M.. Przeciwniej tezy nie uzasadnia to, że urządzenia te nie były wymienione w treści aktu notarialnego, skoro dla ich nabycia nie była wymagana forma szczególna aktu notarialnego. Przejście prawa własności potwierdza natomiast objęcie przez powodów w posiadanie nabytego majątku w wyniku przekazania powodom po zawarciu umowy z 18.12.2003r przedmiotu umowy sprzedaży, w tym dokumentacji, z której wynikało, że jazy są częścią składową młyna. Odwołać się bowiem należy do racjonalnego działania stron transakcji umowy sprzedaży, którym wiadome było funkcjonalne powiązanie sprzedawanego przez syndyka majątku M.. Skoro w myśl art. 139 ustawy prawo wodne jazy jako urządzenia hydrotechniczne mogły należeć do innego podmiotu, niż właściciel gruntu, nad którym płynęła rzeka R., to tym samym dla przeniesienia ich własności nie była konieczna forma aktu notarialnego- gdyż nie stanowiły one nieruchomości.

Wskazuje bowiem Sąd Apelacyjny, że w sprawie wykazane zostało, że bez spornych jazów młyn, który zakupili powodowie nie mógłby funkcjonować, dowody wskazują także na to, że zarówno Młyn, jak i sporne jazy wybudowane zostały w tym samym czasie. Poza sporem jest także, że jazy wpisane były wpisane do księgi środków trwałych (...) G.. Z zeznań świadka A. P. (k. 620v) wynika, że powodom po nabyciu nieruchomości objętej umową z 18 grudnia 2003r przekazano też dokumentację, z której wynikało, że jazy są częścią składową młyna. Jazy wymienione także zostały w operacie stanowiącym część oferty z ogłoszenia o sprzedaży, nadto z umowy sprzedaży wynika, że Syndyk sprzedawał funkcjonalną całość- „M.”. Ofertę Syndyka ogłoszoną w „R.” powodowie przyjęli zgłaszając akces zakupu i proponując cenę przyjętą przez syndyka. Wszystkie te okoliczności prowadzą do logicznego wniosku, że powodowie nabyli własność wszystkich spornych jazów i to niezależnie od tego, że nie wszystkie z nich położone są na nieruchomościach, których użytkownikami wieczystymi z mocy umowy z dnia 18 grudnia 2003r stali się powodowie. Skoro umowa z 18.12.2003r zawarta została w wyniku przyjęcia oferty powodów złożonej w przetargu na sprzedaż Młyna Gryfice- nieruchomości budynkowej, działki gruntu w użytkowaniu wieczystym i stanowiących odrębny przedmiot własności budynków i budowli, a oferta ta została złożona po zapoznaniu się regulaminem przetargu i operatem szacunkowym określającym wartość nieruchomości M., który wyceniał m.in. wartość spornych 4 jazów, to uznaje Sąd Apelacyjny, że wszystkie okoliczności sprawy wskazywały na to, że Syndyk sprzedał powodom także i sporne jazy. Gdyby tak nie było, to w umowie z dnia 18.12.2003r należało wyraźnie wskazać, że ze sprzedaży wyłączono funkcjonalnie połączone z M. urządzenia hydrotechniczne, co do których upadłemu przysługiwało prawo własności.

Z tych wszystkich względów apelacja pozwanego okazała się bezzasadna i jako taka podlegała oddaleniu o czym na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono w punkcie II wyroku.

Na uwzględnienie zasługiwała natomiast z powyższych względów apelacja powodów, stąd na podstawie art. 386§ 1 k.p.c. dokonano zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględniono powództwo w całości, o czym orzeczono na podstawie art. 189 k.p.c. oraz cytowanych wcześniej przepisów. W konsekwencji także zmieniono rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za I instancję, zasądzając je od pozwanego, który przegrał spór w całości na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu- art. 98 k.p.c. Na zasądzoną kwotę składa się: opłata od pozwu uiszczona przez powodów- 10.000 zł, uiszczona zaliczka na wydatki- 3500 zł oraz koszt zastępstwa procesowego w stawce minimalnej wraz z opłatami od pełnomocnictw- 7.268 zł

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego zawarte w pkt. III wyroku wydano stosując przewidzianą w art. 98 k.p.c. zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Na zasądzone koszty składają się opłata od apelacji uiszczona przez powodów- 5.000 zł, koszty zastępstwa procesowego pełnomocnika wynikające z apelacji powodów (5.400 zł) i koszty zastępstwa procesowego będącego konsekwencją wniesienia apelacji przez pozwanego (5.400 zł).

SSA M. Gołuńska SSA M. Gawinek SSA A. Sołtyka